

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**Zobrazení environmentálních témat
v týdenících Respekt a Echo**

Bakalářská diplomová práce

Eliška ŠTASTNÁ

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Holešovský

Olomouc 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Zobrazení environmentálních témat v týdenících Respekt a Echo“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Počet znaků: 77 098

V Krnově, dne 29. 4. 2021 .....

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Tomáši Holešovskému za vstřícný přístup, bezednou trpělivost, odborné rady a neutuchající podporu.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá zobrazením environmentálních témat v týdenících Respekt a Echo. V teoretické části sledujeme vybrané faktory vstupující do procesu komunikace, které mohou ovlivnit přenos významu. Mezi ně může na straně informačního zdroje patřit využitý žánr, časový tlak, snaha o zachování objektivitu i důraz na konflikt. Příjemce do procesu komunikace přichází se subjektivními hodnotami, politickými preferencemi a vlastními zkušenostmi. Pomocí kvantitativní obsahové analýzy jsme v období od ledna do prosince 2019 analyzovali 201 textů. V nich jsme zkoumali, kolik prostoru životní prostředí na stránkách týdeníků dostalo, jaká témata se v textech objevovala nejčastěji, kdo se k problematice vyjadřoval a jak byly texty rámcovány.

klíčová slova: životní prostředí, Respekt, Týdeník Echo, obsahová analýza, agenda-setting

Abstract

This Bachelor's thesis deals with the media image of environmental topics in weekly magazines Respekt and Echo. In theoretic part we study selected factors which take part in communication process and have potential to influence the message transfer. Among them belongs lack of time, effort to be objective and tendency to point out a conflict on the side of the informational source. Receiver implements in communication his own values, political preferences and personal experience. Using quantitative content analysis, we collected data in period from January to December 2019 and in total we covered 201 articles. We analysed length of articles, most common topics, participants, respondents and framing.

key words: environment, Respekt, Týdeník Echo, content analysis, agenda-setting

Obsah

Úvod	8
1. Teoretická část	10
1.1 Klimatická změna	10
1.2 Klimatická změna v médiích	10
1.3 Faktory ovlivňující mediální obraz	11
1.3.1 Žánr	11
1.3.2 Profesní limity	12
1.3.3 Politická orientace	13
1.4 Agenda-setting	14
1.5 Rámcování	14
1.6 Účinky médií	15
1.7 Sociodemografické faktory	15
1.7.3 Osobní zkušenost	16
1.8 Další faktory	16
2. Metodická část	18
2.1 Výzkumný cíl	18
2.2 Výzkumné otázky	18
2.3 Výzkumná metoda	20
2.4 Výzkumný soubor	20
2.5 Proměnné	21
2.5.1 Charakteristiky proměnných	21
3. Analýza	24
3.1 Týdeník Echo	24
3.1.1 Četnost	24
3.1.2 Tematická struktura	25
3.1.3 Tonalita	25
3.1.4 Rámcování	26
3.1.5 Emoční rámec	27
3.1.6 Zdroje	28

3.2 <i>Týdeník Respekt</i>	31
3.2.1 Četnost.....	31
3.2.2 Tematická struktura.....	32
3.2.3 Tonalita	33
3.2.4 Rámcování.....	34
3.2.5 Emoční rámcování	35
3.2.6 Zdroje	36
3.3 <i>Srovnání týdeníků</i>	39
3.3.1 Tonalita	40
3.3.2 Zdroje	41
3.3.3 Témata.....	43
3.3.4 Rámcování.....	44
3.4.5 Změny v tonalitě	45
4. Závěr	47
Seznam grafů	49
Seznam použité literatury	50

Úvod

Čtenáři médií se v nich poslední dobou mohou čím dál častěji setkávat s varovnými titulky typu „Zažíváme nejsušší léta za posledních 2000 let.“¹ „Ledovce v Grónsku a na Antarktidě tají rychleji, než se čekalo,“² nebo „Pacifická odpadková skvrna se zvětšuje, vědci varují před katastrofou.“³ Zejména klimatická změna je téma, které v posledních letech ve veřejném prostoru velmi rezonuje. Někteří lidé pod vlivem podobných zpráv přestali používat plastové tašky, začali omezovat spotřebu masa nebo odmítají cestovat leteckou dopravou.

Zahraniční servery se environmentálním tématům intenzivně věnují. Česká média se sice přizpůsobují zahraničním trendům, ale stále pro ně životní prostředí není prioritou. Většině z nich například chybí specializovaná rubrika, kterou jejich známí zahraniční kolegové (např. The Guardian, El País) pro ekologická témata zřídili. Tato práce si tedy klade za cíl zjistit, jaký prostor environmentální témata ve vybraných českých médiích mají.

Analyzovány budou dva názorově protichůdné týdeníky – liberální Respekt a konzervativní Týdeník Echo. Jejich obsah bude analyzován po dobu jednoho roku, a to od ledna do prosince 2019. Za využití kvantitativní obsahové analýzy bude zmapováno, jakým tématům se periodika nejčastěji věnují a jakým způsobem je čtenářům prezentují. Zkoumat tedy budeme rámce, tonalitu, i emoční aspekt jednotlivých sdělení. Dalším důležitým výzkumným cílem bude zjistit, kdo se k otázkám životního prostředí vyjadřuje nejčastěji, kolik prostoru získávají vědci nebo jak často jsou oslovováni politici. Bude nás zajímat i to, zda jsou texty vystavěny na obecném fungování, nebo lidských příbězích, a zda jsou častěji zasazeny do globálního kontextu, či vztaženy na Českou republiku.

Práce bude obsahovat tři části – teoretickou, metodologickou a analytickou. První část se bude zabývat teorií agenda-setting, rámcováním a účinky médií na čtenáře. Zaměříme se na charakteristiky environmentálního zpravodajství a faktory, které vstupují do tvorby textů (požadavek objektivit, zdůrazňování konfliktu) a následné interpretace sdělení příjemcem (socioekonomické faktory, individuální zkušenosti). V metodologické části budou stanoveny

---

¹ Václavíková, Jana. Zažíváme nejsušší léta za posledních 2000 let. Vědci to zjistili díky českým stromům 4. 4. 2021, Aktuálně.cz. <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/zazivame-nejsussi-leta-za-poslednich-2000-let/r~b0e1926a92aa11eba22aac1f6b220ee8/>

² iRozhlas.cz, 9. 9. 2020. https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/priroda/ledovce-gronsko-antarktida-tani-studie-oceany_2009090951_tzr

³ Glisníková, Lenka. Pacifická odpadková skvrna se zvětšuje, vědci varují před katastrofou. 31. 7. 2020, Seznam Zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pacificka-odpadkova-skrvna-se-zvetsuje-vedci-varuji-pred-katastrofou-114324>

výzkumné otázky a hypotézy. Dále zde uvedeme klíčová slova, podle nichž budou texty vybírány a stanovíme proměnné pro obsahovou analýzu. Jejím výsledkům bude věnovaná třetí část práce. Zde na základě získaných dat charakterizujeme přístup k životnímu prostředí obou týdeníků a podrobíme je vzájemnému srovnání. Rovněž odpovíme na výzkumné otázky a potvrdíme nebo vyvrátíme podpůrné hypotézy.

1. Teoretická část

1.1 Klimatická změna

Podle zprávy Mezivládního panelu pro změny klimatu (IPCC) byly „v roce 2015 lidskou aktivitou ovlivněny asi tři čtvrtiny celosvětové nezaledněné půdy.“ (IPCC 2019: 5) Mezi největší problémy, které zpráva zmiňuje, patří emise skleníkových plynů a oteplování. „Klimatická změna, včetně zvýšené frekvence a intenzity extrémního počasí, neblaze ovlivnila potravinovou bezpečnost a stejně tak přispěla k desertifikaci a degradaci půdy v mnoha regionech.“ (IPCC 2019: 8) Zpráva rovněž zmiňuje ohrožení biodiverzity a problémy spojené s rostoucí populací i produkcí.

Zatímco veřejné mínění je rozpolcené, vědci jsou v otázkách probíhajících změn klimatu a jejich příčinách zajedno. „Možnost, že veškerá vědecká podpora je produktem chybného vědeckého procesu nebo korupčního spiknutí, je vysoce nepravděpodobná. Ale přesto takové přesvědčení u veřejnosti převažuje.“ (Hofmann 2017: 26) Shodu kromě zpráv Mezivládního panelu pro změnu klimatu potvrzují i zprávy vědeckých ústavů zemí G8, nezávislé přehledy vědecké literatury nebo průzkumy mezi praktikujícími klimatickými vědci.

Přesto, že environmentální témata dostávají poslední dobou více prostoru ve veřejné debatě, „u české veřejnosti převažuje mínění, že informací o stavu životního prostředí v ČR je nedostatek“ (Hanzlová 2019: 1). V květnovém výzkumu CVVM tak uvedlo 56 % respondentů⁴. Jenže „bez mediálního pokrytí je nepravděpodobné, že by environmentální problémy buď vůbec vstoupily do arény veřejného diskursu, anebo se staly součástí politického procesu.“ (Hannigan 2006: 77)

1.2 Klimatická změna v médiích

„Média jsou hlavním zdrojem informací o životním prostředí a veřejnost má vyjma masmédií jen velice málo jiných zdrojů, kam se obrátit pro informace.“ (Hansen 1991 in Novák 2009: 216) Informace z médií přesto nemusí být zcela spolehlivé a jejich účinky mohou společnost polarizovat.

Zájem o ochranu životního prostředí významně vzrostl na přelomu tisíciletí. Přibývalo vědeckých poznatků, klimatologie získala své renomé a téma měnícího se klimatu se

---

⁴ HANZLOVÁ, Radka, Hodnocení stavu životního prostředí – květen 2019. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, 2019. dostupné na: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4962/f9/oe190624.pdf

do povědomí lidí dostávalo i díky iniciativě mnohých dalších společenských skupin. „Mnoho environmentálních nevládních organizací si zvolilo klimatickou změnu za své hlavní téma a celebrity se k ní začaly veřejně vyjadřovat.“ (Schmidt et al. 2013: 1237) Tím se z ní stalo relevantní téma, kterému se začala média věnovat. Společenská odezva nicméně chyběla. Průzkum veřejného mínění provedený výzkumníky z Yaleovy univerzity zjistil, že společnost vědeckou shodu příliš nereflektuje. V existenci globálního oteplování tedy věřilo 63 % Američanů. (Leiserowitz et al. 2013 in Hoffman 2017: 26) Nadprůměrná byla i víra Američanů v neantropogenní příčiny změn. Důvodem je, že „jak předmět zájmu, životní prostředí, tak i proces jeho zprostředkování jsou sociálně konstruované, a tudíž se do nich promítá společenský a kulturní kontext a jeho dynamika“ (Novák 2009: 203)

1.3 Faktory ovlivňující mediální obraz

„Příroda jako koncept je do značné míry sociální konstrukce. To, jak na přírodu nahlížíme a jak ji chápeme, závisí na naší perspektivě sociálního života.“ (Novák 2009: 205) Společenský postoj k přírodě se vyvíjí v čase, vliv ale hraje i kultura nebo prostředí. Jiný význam environmentálním tématům budou přisuzovat např. obyvatelé měst a venkova. „Podobně jako termín příroda i pojem životní prostředí je sociálně konstruovaný“ (Novák 2009: 210) Z toho důvodu mohou dva různí lidé interpretovat jeden mediální výstup dvěma zcela odlišnými způsoby.

Na podobě mediální reprezentace se podílí několik faktorů.

1.3.1 Žánr

Zásadním rozdílem z hlediska podání informací je, zda text patří do zpravodajství, nebo publicistiky v užším slova smyslu⁵. Způsob, jakým média přejímají vědecké informace, ovlivňuje míru čtenářem vnímaného nebezpečí. Jejich podání tak může příjemce uklidnit i vyděsit bez ohledu na faktický základ. (Kasperson et al. 2013 in Hoffman 2017: 64) Zpravodajství je formováno krátkodobými (zprav. 24hodinovými) cykly a limitováno finanční náročností, která omezuje počty redaktorů. „Zejména kvůli nedostatku času vzhledem k uzávěrkám se média zaměřují spíše na události než na pomalé procesy, k jejichž popsání je navíc často třeba orientace ve vědeckých poznatcích.“ (Novák 2009: 217)

Právě složitost tématu je dalším problémem. Novináři nemají dostatečné vzdělání, aby mohli zprostředkovávat složité výzkumy, a čtenářům chybí zájem o četbu dlouhých a složitých

---

⁵ Publicistika v užším slova smyslu má, stejně jako zpravodajství, hlavně informativní funkci. Fakta jsou zde ale rozšířena o názory a interpretace, které nesplňují informační kvalitu, neboť mají na čtenáře formativní a přesvědčovací vliv. (Jílek 2009: 79)

vědeckých textů. (Boykoff 2008 in Hoffmann 2017: 65) Vydavatelství proto z finančních důvodů ruší nebo omezují vědecké redakce. Všechny tyto důvody pak stojí za zjednodušováním a nezamýšlenými dezinterpretacemi. „Z jedné části systému (např. od vědců) vyjde poselství o riziku, hrozbu pak zveličí jiní aktéři (např. aktivisté a politici) a bagatelizují další (např. obháje zjájmu korporací), což časem vede ke změnám v mediálním pokrytí problému, ve veřejném mínění, na spotřebních trzích a ve vládní politice“ (Leiserowitz et al. 2013 in Hoffman 2017: 64)

Environmentální témata „se neomezují na zpravodajské pokrytí. Ve skutečnosti důležitý kus mediální krajiny představují úvodníky a názorové stránky, dopisy redakcím a komentáře na online sekci.“ (Hoffman 2017: 66) Ty mají silný potenciál formovat mínění čtenářů, a proto se často stávají součástí strategií „popíračských“ skupin a organizací.

Z Hoffmanovy studie novinových komentářů z let 2007–2009 vyplývá, že 70 % redakčního obsahu tvořily souhlasné komentáře, naopak v dopisech redakci byla většina (60 %) opačného vyznění. (Hoffman 2011 in Hoffman 2017: 66) Média tak stojí před těžkou volbou – publikovat příspěvky čtenářů a umožnit tím šíření nepravdivých informací, nebo omezovat komentářové sekce a čelit nařčení z cenzury.

1.3.2 Profesionální limity

Podle Boykoffa dochází k masivní dezinterpretaci informací o klimatické změně. (Boykoff 2013 in Hoffman 2017: 65). To je dané například zpravodajským požadavkem na vyváženost, který staví na rovnocennou úroveň se souhlasnými postoji i jejich názorové oponenty, jichž je ale ve skutečnosti menšina. (ibid.) Navíc uzávěrka vytváří časový tlak, který se následně může podepsat na kvalitě zprostředkovaných informací. Novináři tak zpravidla nestíhají získané informace důkladně ověřovat a místo toho, motivovaní potřebou zachovat objektivitu, všem stranám „poskytují „stejný prostor“, aniž by se snažili řešit, kdo má pravdu.“ (Novák 2010: 221) Ze stejného důvodu oslovují pouze omezené spektrum respondentů, nejčastěji se pro informace obracejí na oficiální a vlastní praxi již ověřené zdroje. „To vede k omezení různých pohledů a perspektiv, což v důsledku znamená, že média reflektují jen určité politické, ekonomické či vědecké pohledy omezené skupiny elitních expertů.“ (Novák 2010: 218)

Analýza Andrease Schmidta ukázala, že „klimatická debata zejména v industriálních zemích závislých na uhlí se zdá být velice intenzivní. Předpokládáme, že je to z důvodu konfliktních diskusí mezi účastníky s protichůdnými zájmy, což je zajímavé pro mediální pokrytí.“ (Schmidt et al. 2013: 1244) Julia Corbett ale upozorňuje, že se selekcí zdrojů a redukováním počtu respondentů je potíž v tom, že mohou vytvářet konflikt zcela uměle. Navíc i u složitých

problémům novináři většinou osloví jen dva názorové proudy bez ohledu na existenci dalších. (Corbett 2006 in Novák 2010: 218)

1.3.3 Politická orientace

Do textů se mimo jiné promítají i hodnoty, názory a ideologie média. Pro klimatickou změnu je důležitá politická orientace, která ovlivňuje důvěru k vědě. Podle Hmielowskeho se menší důvěra v existenci klimatické změny pojí s nedůvěrou ve vědecké závěry, která je běžnější u konzervativních médií. Liberální periodika naopak vědu podporují a její poznatky bez problémů přijímají, čímž zároveň dávají najevo postoj, že probíhající klimatická změna je objektivní fakt. (Hmielowski et al. 2014 in Hoffman 2017: 70)

Podle příslušnosti k danému politickému pólu se liší i narativ. „Konzervativní skupiny se obávají, že klimatická politika je ve skutečnosti zastřeným způsobem vládního zasahování do trhu a zmenšováním občanské svobody.“ (Hoffman 2017: 62) Schmidtova analýza to ukazuje na příkladu australské debaty, v níž se konzervativci „nejprve zaměřili na pochybování o klimatické vědě a později přešli k přehnaně vysokým výdajům australské ekonomiky na splnění regulací skleníkových plynů.“ (Schmidt et al. 2013: 1244) Naopak environmentální organizace dlouhodobě upozorňují na dramatické dopady a dožadují se razantních opatření.

Politická rovina mimo jiné ovlivňuje i četnost environmentálních příspěvků v médiích. „Mediální pozornost se nevyvíjí lineárně, ale ve všech zemích kolísá a vrcholí okolo specifických událostí.“ (Schmidt et al. 2013: 1241) Takovou událostí je „pravděpodobně pro velký zájem a prominentní politické účastníky zapojených do mezinárodního vyjednávání“ (Schmidt et al. 2013: 1241) každoroční Konference OSN o změnách klimatu (COP) nebo vydání nové zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC).

1.4 Agenda-setting

Agenda-setting je „model procesu prosazování určitých témat do veřejného diskurzu a současně vylučování určitých témat z tohoto diskurzu“ (Scherer, 2005: 30). Aby se nějaké téma stalo veřejným problémem, je nutné, aby mu média opakovaně věnovala pozornost. „Míra, do jaké se tématům věnují, následně ovlivňuje vnímání důležitosti těchto témat konečnými příjemci.“ (Trampota, Vojtěchovská 2010: 242) Kromě médií a veřejnosti má nastolování agendy ještě jednu důležitou úroveň, a to agendu politickou. Jejich vzájemné působení a interakce jsou podstatou teorie agenda-setting.

Nastolování agendy umožňuje tři typy výzkumů: tematickou strukturu zpráv, způsoby jejich zobrazení a vzájemné ovlivňování různých médií. „Základní myšlenkou je to, že zpravodajská média naznačují veřejnosti, co jsou hlavní otázky dne, a to se odrazí na tom, co veřejnost vnímá jako nejdůležitější aktuální záležitosti.“ (McQuail 2009, 527) Do procesu vytváření veřejné agendy ale zároveň vstupuje řada individuálních a hodnotových aspektů (např. kognitivní filtry, osobní zkušenosti nebo věk), které mohou interpretaci významu značně ovlivnit. Samostatná mediální reflexe tak na status důležitého sdělení nestačí. Problémem může být třeba mediální skepticismus, což je „subjektivní pocit odcizení a nedůvěry vůči mainstreamovým mediálním obsahům“. (Škodová et al. 2008: 13) Pokud publikum získá dojem, že podstatou sdělení je naplnění komerčních cílů nebo snaha ovlivnit názory, ztratí v mediální agendu důvěru a nepřevezme její témata do té veřejné.

1.5 Rámcování

Zatímco nastolování agendy se zabývá tématy, o kterých veřejnost díky médiím přemýšlí, rámcování udává i způsob, jak o nich přemýšlet. Zdůrazněním, uspořádáním či zvoleným narativem „umožňuje rámec svým uživatelům umisťovat, chápat, identifikovat a pojmenovávat viditelně nesmírné množství konkrétních událostí definovaných v jeho intencích“ (Goffman 1994 in Škodová et al. 2008: 30). Aby to bylo možné, musí rámec obsahovat čtyři základní komponenty „definici problému, kauzální interpretaci, morální hodnocení a/nebo návrh řešení“. (Entman 1993 in Kalvas et al. 2012: 6)

„Obvykle je možné zarámovat daný problém více než jedním způsobem.“ (Tversky, Kahneman: 453). Tím pádem i jejich interpretace a důsledky budou odlišné. Rámec může u příjemce ovlivnit, komu přiřkne zodpovědnost za medializovaný problém (Iyengar 1990) i míru rizika, kterou při svém jednání bude ochoten podstoupit (Tversky, Kahneman 1981). Účinek rámce je ale ovlivněn mnoha individuálními okolnostmi, např. znalostmi, kontextem nebo postoji. „Významné postoje jsou silnější, propracovanější a jedinci jsou méně ovlivnitelní

rámčováním, když problém považují za důležitý.“ (Lecheler, de Vries, Slothus 2009: 403) Kromě přitáhnutí pozornosti může být efekt rámce i opačný. František Kalvas se svým týmem například zjistil, že „zprávy rámcované jako „politikaření“ zřejmě nemají schopnost nastolovat agendu veřejnosti“. (Kalvas et al. 2012: 21) Stejně tak bude mít na příjemce minimální vliv sdělení s komerčními cíly.

1.6 Účinky médií

Koncept agendy-setting a rámcování předpokládá, že příjemci jsou mediálními sděleními systematicky formováni a ovlivňováni. Účinky médií na příjemce však není možné spolehlivě prokázat nejen proto, že „potenciální vliv médií není z hlediska času a místa konstantní“ (McQuail 2009: 476), ale hlavně z důvodu dalších faktorů (kontext, zkušenosti, postoje), které pomáhají příjemci s jeho vlastní interpretací. Dále „vliv médií na dlouhodobou změnu ve společnosti nemůžeme změřit proto, že zkoumané procesy jsou interaktivní a často nejasně definovatelné.“ (Škodová et al. 2008: 12)

Vzhledem k tomu, že „se více mediálních účinků objevuje v souvislosti s definováním situací a rámcováním skutečnosti, s poskytováním informací nebo rozdílným směřováním pozornosti než s přesvědčováním a podněcováním k činu“ (McQuail 2009: 477), bude v analýze kladen důraz na použité rámce, ale také respondenty a akcentovaná témata.

1.7 Sociodemografické faktory

Příjemce může být při interpretaci ovlivněn jak prvky subjektivními (osobnostní charakteristiky), tak faktory objektivními, mezi něž se řadí zejména sociodemografické faktory (např. věk, finanční zázemí, pohlaví).

„Postoje ke klimatické změně nejsou binární relací, ale představují spíše kontinuum; někteří lidé jsou otevření k diskusi a důkazům, zatímco u jiných žádné množství důkazů nedokáže pohnout s jejich názory.“ (Hoffman 2017: 29) Obecně lze přesto říci, že environmentální obavy převažují u žen, mladých lidí a jedinců s vyšším vzděláním. Ve Spojených státech je zájem o ekologii navíc nedílně spjat s politickou orientací, zato u Čechů postoje „předurčují vedle celkového environmentálního pohledu na svět především životní hodnoty a styl. Podpora ochrany klimatu je tak spojena zejména s častějším trávením volného času v přírodě a s altruismem“ (Krajhanzl, Svobodová 2017 in Hoffman 2017: 11).

Zájem a podpora se liší v čase. Zatímco mezi lety 2006 a 2007 představovalo globální oteplování problém pro více než 80 % respondentů (Krajhanzl, Svobodová 2017 in Hoffman 2017: 10), v roce 2019 se o životní prostředí zajímalo jen 63 % Čechů (Hanzlová

2019: 1), pro srovnání v Americe to bylo pouze o jeden procentní bod více (Leiserowitz et al. 2019: 12).

1.7.3 Osobní zkušenost

Podle mnoha studií jsou si existencí klimatické změny jistější ti, kdo se setkali s jejími důsledky v podobě extrémního počasí. (Goebbert et al. 2012 in Hoffman 2017: 28) Podobně se projevuje větší zájem o klimatická témata i v médiích zemí zasažených důsledky. „Úroveň pozornosti v zemích zasažených výraznějšími škodami způsobenými extrémním počasím je přibližně o 15 procentních bodů vyšší než v méně zasažených zemích.“ (Schmidt et al. 2013: 1243)

Mezi důsledky a medializací environmentálních témat ovšem nepanuje přímá úměra. „V menších zemích, podobně jako ve státech globálního Jihu bývá obtížné financování a přístup ke klimatologii. Obdobně není snadné získat politický vliv potřebný k zahájení společné akce k boji proti změnám klimatu.“ (Boykoff, Roberts 2007: 10) Rozdíly v mediálním pokrytí otázek životního prostředí ale může způsobovat i závislost na průmyslu (hlavně kvůli lobbingu a PR strategiím velkých firem) nebo ratifikace mezinárodních dohod.

Česká republika se jako průmyslová, ale nepřilíš ohrožená, země tvrdým environmentálním limitům snaží vyhýbat. „Češi dlouhodobě akcentují význam problémů spíše lokální povahy, než problémy globální a také obtížněji uchopitelné, k nimž patří i změna klimatu.“ (Vidomus 2018: 14) Prostor tak klima dostává hlavně v souvislosti s energetikou nebo politikou Evropské unie.

1.8 Další faktory

Do komunikačního procesu nevstupují pouze mediální aktéři, ale i jednotliví příjemci a jejich individuální zkušenosti, vědomosti a postoje. „Závěry, k nimž dospěla vědecká komunita, interpretujeme a validujeme a výroky vědců filtrujeme přes naše vlastní světové názory.“ (Hoffman 2017: 20) Podle těchto kognitivních filtrů si potom vybíráme, komu uvěříme a jaké názory budeme vyhledávat a sdílet. To vše probíhá pod vlivem úzkých sociálních vazeb na další jedince a potřeby dostát společenského uznání. „Jsme ovlivněni skupinovými hodnotami a obecně budeme zastávat postoje, které nejbezprostředněji posilují spojení, které máme s ostatními členy naší sociální skupiny.“ (Hoffman 2017: 20)

Řada našich preferencí je podmíněna i kulturně. Hansen zmiňuje tendenci médií přisuzovat svému vlivu větší dosah než reálně mají. (Hansen 1991 in Novák 2009: 223) Na příjemce totiž nepůsobí izolovaně, ale v kontextu společnosti jako celku, její kultury historické tradice i hierarchie. Díky nepsaným pravidlům a konvencím, která jsou členům této společnosti známa

je snazší významům rozumět a medializované texty interpretovat. Tentýž proces interakce sdělení se společenským územ Dan Kahan označuje jako kulturně podmíněné poznání (Kahan 2010 in Hoffman 2017: 20). Podstatou úspěšného přijetí sdělení je v obou případech jeho soulad se společenskými normami a kulturními zvyklostmi.

Součástí formování názoru je i emoční stránka. Ta je v environmentálních člancích přítomna dvěma způsoby – ve formě nálepkování nebo jako součást rámcování. Nálepkování je součástí strategie obou táborů. Zatímco zastánci antropogenní teorie změn klimatu označují své oponenty jako klimaskeptiky, či méně často jako popírače změn klimatu, druhá strana častuje své protivníky jako alarmisty a připisuje jim „výrazně negativní vlastnosti, především svázanost ideologií, víru a iracionálnitu“ (Vidomus 2018: 74).

Druhým způsobem, jakým se zapojují emoce, je způsob rámcování. „Emoce jsou schopny vysvětlit velkou část neshod (50 %) ve veřejné podpoře klimatické politiky.“ (Smith, Leiserowitz 2014: 943) Svým vlivem tak předčily i sociodemografické faktory, politickou příslušnost nebo ideologii. Analýza Sophie Lecheler a jejího týmu ukázala, že pozitivní rámce „zvýší pozitivní emoční odezvu a tím mohou vést k souhlasným stanoviskům a naopak“. (Lecheler et al. 2015: 14) Pokud problém ale postavíme na tom, že změny povedou k horšímu a na výsledku budeme trít, emoční reakce se změní. „Důkazy naznačují, že rámce ztráty odvolávající se ke klimatické změně jsou méně efektivní než rámce zisku, protože pojetí ztráty a strachu povede s větší pravděpodobností k psychologickému odporu.“ (Nabi et al. 2018: 8) Vidina ztráty nebo ohrožení navíc oslabuje racionální myšlení. „Volby zahrnující ztráty obvykle vedou k riskování“ (Tversky, Kahneman 1981: 453) a naopak reakce na možnost zisku je uvážlivější a mírnější.

2. Metodická část

2.1 Výzkumný cíl

Cílem práce je analýza prostoru, který je věnován ekologickým tématům v týdenících Respekt a Echo. Hlavním cílem je analýza textů s ekologickými tématy a srovnání jejich četnosti v obou médiích. Zároveň bude zjištěno, jaká dílčí ekologická témata bývají zmiňována nejčastěji, kdo se k nim nejvíce vyjadřuje a jaká je tonalita článků. Závěry budou srovnány s již existujícími obdobnými analýzami.

2.2 Výzkumné otázky

Výzkumného cíle bude dosaženo za pomoci odpovědí na následujících výzkumné otázky. Hlavní výzkumnou otázkou je:

Jaké jsou charakteristiky environmentální publicistiky v týdenících Respekt a Echo?

Aby bylo možné hlavní výzkumnou otázku zodpovědět, je potřeba ji dále specifikovat. K tomuto účelu poslouží sada vedlejších výzkumných otázek podpořených souvisejícími hypotézami:

VVO1: Jaká je četnost zastoupení environmentálních témat?

H1: Ekologická témata budou zastoupena ve více než polovině čísel každého týdeníku.

Environmentální témata nejsou jednorázovou záležitostí. Díky tomu, že nejsou vázána na konkrétní období, ale ve veřejné debatě se objevují průběžně, předpokládáme, že by měly být obdobně zastoupeny i ve sledovaných periodících. Do mediálního prostoru samozřejmě vstupuje celá řada témat, proto neočekáváme zastoupení ve všech vydáních.

VVO2: Jak se liší pojetí tématu mezi týdeníky?

H2: Respekt se věnuje ekologickým tématům častěji.

H3: Týdeník Echo informuje o environmentálních tématech více negativně.

Respekt na svých stránkách vydává větší množství kratších příspěvků, Týdeník Echo tím pádem musí být selektivnější. Respekt je navíc liberálnější, což může naznačit, že se životnímu prostředí bude věnovat intenzivněji. Týdeník Echo je naopak konzervativní a vůči

progresivistickým myšlenkám a směrům se dlouhodobě vymezuje. Z toho vyvozujeme, že bude kritičtější i ke klimatické politice.

VVO3: Kterí aktéři v mediálních sděleních figurují?

H4: K tématům se nejčastěji vyjadřují klimatičtí vědci.

Environmentální problémy jsou velice složité a komplexní. Ani novináři, ani čtenáři zpravidla nemají dostatečné penzum informací, aby jim porozuměli v plném rozsahu. Z toho důvodu předpokládáme, že média budou oslovovat vědce, kteří dokáží složité problémy vysvětlit.

VVO4: Která jsou nejčastěji zmiňovaná témata?

H5: Nejčastěji zmiňovanými tématy bude sucho a Greta Thunberg (potažmo Fridays for Future)

H6: Pětina textů bude zmiňovat environmentální témata ve spojitosti s politikou Evropské unie.

Greta Thunberg se díky své školní stávce za klima dostala do agendy světových médií. Na její popud začaly tisíce studentů po celém světě stávkovat. Jejich akce jsou pravidelné a vždy vyvolají zájem a spustí veřejnou debatu. Proto předpokládáme, že analyzovaná média budou její aktivity rovněž sledovat.

Výše bylo zmíněno, že klima dostává v českém prostředí prostor zejména v souvislosti s energetikou a Evropskou unií. V roce 2019 proběhly volby do Evropského parlamentu a následně byla zvolena nová Komise. Obě události posílily vliv Zelených, který se podle našeho odhadu promítne i do unijní klimatické politiky a následně do mediální agendy.

Předpokládaná pětina vychází z již zmíněných témat. Pokud bude v agendě figurovat Greta, sucho, energetika, a předpokládáme, že sekundárně i další témata, zbývá na Evropu pětina.

VVO5: Převažuje epizodický, nebo tematický rámec?

H7: Převažuje epizodický rámec.

H8: Hlavním tématem většiny článků je událost, procesy jsou zpracovávány především v rámci kontextu.

Tato hypotéza vychází z Novákova textu (2009) o zpracování environmentálních témat ve zpravodajství a předpokládaného fungování mediálních rutin v týdnech. Zejména z hlediska

volného prostoru a periodicity uzávěrek předpokládáme, že obě sledovaná média budou upřednostňovat události před procesy.

VVO6: Jaká je tonalita textů?

H9: Ve sledovaném období se budou proměňovat pouze dílčí témata, nikoliv tonalita textů.

Tonalita textů bude vycházet z redakčních postojů k vědě, politické orientace a osobních zkušeností redaktorů. Tyto faktory jsou v čase stálé, proto předpokládáme, že se nebude měnit ani tonalita.

2.3 Výzkumná metoda

K dosažení cíle bude použita metoda obsahové analýzy. Její užití odpovídá záměru práce i rozsahu vzorku.

Kvantitativní obsahová analýza je výzkumná metoda založená na systematickém rozřazování mediálních obsahů do předem zvolených kategorií. „Tento postup vychází ze sociálněvědních metod měření a kvantifikace a při jeho použití se mediované obsahy zkoumají s ohledem na několik vybraných znaků.“ (Scherer 2011: 29) Díky kvantitativnímu přístupu jsou jejími výsledky statistická data, která poskytují objektivní obraz mediální agendy. „Přístup obsahové analýzy předpokládá, že význam leží v manifestované rovině obsahu, je povrchový, zjevný a jednoznačný a jako takový může být přečten a postižen kvantitativním výzkumným postupem.“ (Sedláková 2014: 293) Výhodou této metody je vysoká strukturovanost a snadná ověřitelnost výsledků. Naopak z ní ale nejdou vyvozovat významy, stejně tak „ze získaných zjištění nelze vysuzovat motivy produkce těchto obsahů ani predikovat potenciální účinky na příjemce“. (Trampota, Škodová 2008: 41).

2.4 Výzkumný soubor

Analyzovány budou pouze texty z tištěných vydání týdeníků a to od ledna do prosince 2019. Kódovací jednotkou bude jeden článek. Kritériem pro jejich identifikaci bude výskyt některého z klíčových slov. Z důvodu časové úspory bude pro jeho nalezení „u tištěných médií muset stačit pohled na titulky nebo na perex článku nebo jen pouhé rychlé zběžné prolétnutí.“ (Scherer 2011: 36).

Klíčová slova byla vybrána na základě kritérií analýzy Andrease Schmidta (2013), zprávy IPCC (2019) a diplomové práce Martina Honce (2020) a jedná se o následující pojmy: klima, klimatická změna/změny klimatu, skleníkový plyn, (globální) oteplování, ekologie, životní

prostředí, environmentální, obnovitelné zdroje, zelená energetika, energetická koncepce, ekologické zdroje, ekologický přístup, ekologie, Fridays for Future, Greta Thunberg(ová), ekologické hnutí, IPCC, skleníkový efekt, výkyvy počasí, znečištění plasty, plastové znečištění, mikroplasty, toxické odpady, znečištění vody, znečištění vzduchu, eroze půdy, degradace půdy, ničení lesů, odlesňování, ochrana zvířat, ohrožený druh, biodiverzita, zásoby pitné vody, ekologické zemědělství, udržitelné hospodářství, cirkulární ekonomika, Green Deal, Zelená dohoda pro Evropu.

2.5 Proměnné

Na základě výzkumných otázek a hypotéz budou články vhodné k analýze kódovány podle znaků relevantních pro stanovené cíle. Zaznamenány budou následující proměnné:

- A) identifikační: ID článku, médium, číslo/datum vydání, titulek, autor,
- B) formální proměnné: fotografie, mezititulky, rozsah
- C) analytické: zaměření, rámeček, téma, aktéři, tonalita, důležitost tématu, emoční rámeček.

2.5.1 Charakteristiky proměnných

Identifikační proměnné slouží k tomu, aby bylo možné „zpětně nalézt v médiích už analyzované příspěvky. Je to důležité především proto, že je možné analýzu ještě jednou zkontrolovat, vyjasnit sporné případy nebo opravit chyby v kódování.“ (Scherer 2011: 43). Z toho důvodu se do analýzy uvádí identifikační číslo přidělené článku pro účely analýzy, datum vydání (v tomto případě lze zaměnit s číslem vydání, protože nová čísla vycházejí periodicky a pouze jednou týdně) a titulek. Proměnná *médium* může nabývat pouze dvou hodnot – týdeník Respekt, nebo Týdeník Echo. Pro větší důkladnost bude zaznamenáván i autor.

Aby bylo možné určit důležitost, kterou redakce tématu přikládá, budeme sledovat formální proměnné – rozsah (počet slov), přítomnost fotografie a mezititulků.

Analytické proměnné slouží k získání dat, která umožní odpovědět na výzkumné otázky.

- Proměnná *zaměření* může nabývat dvou hodnot – událost, nebo proces – a byla pro analýzu zvolena na základě článku Arnošta Nováka, který uvádí, že „médiá se zaměřují spíše na události než na pomalé procesy, k jejichž popsání je navíc často třeba orientace ve vědeckých poznatcích.“ (Novák 2009: 217) Tím může docházet

jednak ke zkreslování, ale i k přehlížení některých témat, která pro toto ztvárnění nejsou vhodná (tj. neprojevují se krátkodobě, jednorázově).

- Kategorie *rámec* byla zvolena na základě Iyengarovy analýzy (1990) politické odpovědnosti vyplývající z rámcování. Ten zde rozlišuje dva druhy rámců – tematické, které přistupují k problému obecně, a epizodické, které ukazují tentýž problém jako osobní selhání. „Lidé jsou často demotivováni pocity izolace, beznaděje, bezmoci a nedostatkem veřejné důvěry ve schopnost vlád řešit problém.“ (Boykoff, Roberts 2007: 3) Je možné, že částečně za to může i mediální ztvárnění. V již zmíněné Iyengarově analýze mezi respondenty převažovalo nahlížení na chudobu skrze epizodický rámec, což vládu zprostiló odpovědnosti a „aby někdo nesl odpovědnost za nějaké výsledky, musí být viděn jako jejich příčina.“ (Iyengar 1990: 23).
- Další proměnnou je *dílčí téma*. Hodnoty této proměnné vycházejí z předvýzkumu provedeného na náhodném vzorku článků. Tato kategorie může nabývat deseti hodnot: znečištění a odpady, energetika a obnovitelné zdroje, doprava, lesy, Greta Thunberg a Fridays for Future, biodiverzita, EU a legislativa, oteplování, kultura, jiné.
- Proměnná *aktéři* má za cíl sledovat, kdo dostává prostor se k tématům vyjadřovat, což umožní odpovědět na třetí výzkumnou otázku. Hodnoty této proměnné byly stanoveny podle diplomové práce Martina Honce (2020). Možnosti této kategorie jsou: politický zdroj, soukromý subjekt, ekologické hnutí, občan, novinář/agentura, jiný a žádný. Akteři byli pro potřeby analýzy rozděleni na zmíněné a citované.
- Proměnná *důležitost tématu* může nabývat dvou hodnot, a to hlavní a vedlejší téma v závislosti na tom, kolik prostoru je environmentální problematice věnováno v konkurenci dalších případných témat.
- Dalším sledovaným parametrem je *tonalita* a ta může nabývat pouze tří hodnot – environmentálně příznivé, neutrální, klimaskeptické. Za klimatický skepticismus je považován „soubor názorů v populaci, které buď zpochybňují samotný trend oteplení, nebo uznávají, že k oteplení dochází, ale zpochybňují jeho antropogenní příčiny, nebo mají za to, že oteplování je neškodné, či přímo prospěšné“ (Vidomus 2018: 16). Jeho dalším výrazným aspektem je popírání vědeckého konsenzu, včetně zpráv IPCC, podle teze, že většinová shoda je nevědecká a pochybovat by měli všichni. Za klimaticky příznivé budou naopak považovány články, kterou jsou v souladu s poznatky IPCC i současnými návrhy řešení (na lokální i globální úrovni). Pokud budou v článku zmíněny argumenty obou stran, bude článek považován za neutrální.
- Poslední sledovanou proměnnou je *emoční rámec*. Tato kategorie byla zahrnuta proto, že „emoce vyvolané běžným stylem psaní zpráv o klimatické změně hrají důležitou roli

v jejich persvazivních účincích“ (Nabi et al., 2018: 3). Budeme rozlišovat dvě podkategorie.

- První z nich může nabývat hodnot řešení nebo strach, v závislosti na tom, jaké je její hlavní téma. Pokud sdělení textu přináší návrhy řešení vystavěné na statistikách nebo výzkumech, bude zakódováno jako řešení. Pokud jsou podstatou textu spekulace bez možných východisek, případně je důraz kladen na emotivní složky, bude článek zahrnut do kategorie zjednodušeně pojmenované strach.
- Druhou podkategorií je rámec ztrát/zisků. „Vystavení ziskovému rámcování vzbudilo větší naději, která minimalizovala vliv zpráv s negativním hodnocením a pozvedla výskyt podpůrného jednání a souhlasných postojů.“ (Nabi et al. 2018: 16) Do kategorie ztráty tak budou řazeny články, v nichž převažují negativní důsledky (např. finanční náročnost, nereálné technologie) a naopak texty popisující pozitivní změny a dopady budou zahrnuty do kategorie zisky.

3. Analýza

3.1 Týdeník Echo

V Týdeníku Echo bylo zakódováno celkem 55 textů. Nejvíce z nich napsala trojice redaktorů Daniel Kaiser, Lenka Zlámalová a Ondřej Šmigol. Kromě kmenových členů redakce využívá i příspěvky tří externích spolupracovníků – geologa Václava Cílka, novináře specializujícího se na motoristiku Jana Blažka a bývalého prezidenta Václava Klause.

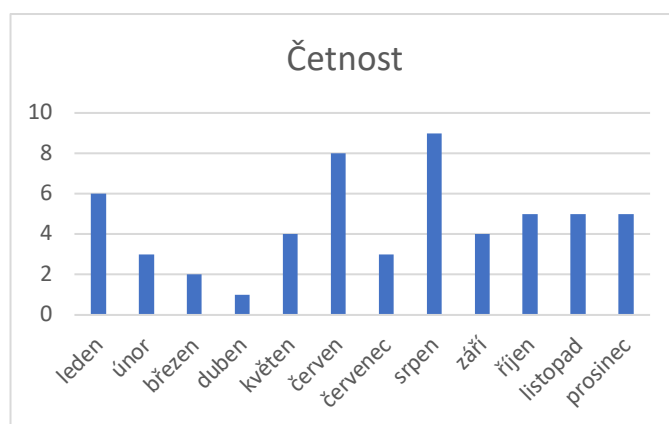
Průměrný článek zabývající se environmentální tematikou zde má 912 slov, zmiňuje zhruba 11 aktérů (přesné číslo je 11,11), obsahuje necelou 1 citaci (0,96) a je doplněn téměř jednou a půl fotografií. Ve 34 textech figurovalo životní prostředí jako hlavní téma a přesně polovina (vyjma devíti rozhovorů) byla členěna mezititulky.

Pro srovnání byl vytvořen „modelový článek“ průměrující charakteristiky všech textů vydaných v jednom čísle. Pro jeho sestavení byl náhodně zvolen výtisk z 18. dubna. Toto číslo obsahuje 28 textů. Jejich celkový průměr se od environmentálních textů liší převážně délkou a četností využití mezititulků. Modelový text má průměrný rozsah 620,36 slov a pravděpodobnost, že bude členěn titulky je pouze 18%, oproti analyzovaným článkům, tedy téměř poloviční.

3.1.1 Četnost

Oba dva týdeníky byly sledovány v průběhu celého roku. Za tuto dobu se lišila nejen četnost výskytu environmentálních textů, ale i jejich tematické zaměření.

Nevíce článků – devět – vyšlo v srpnu, hned za ním následuje červen s osmi a leden s šesti texty. Naopak nejméně textů bylo vydáno v měsících dubnu, březnu a únoru.

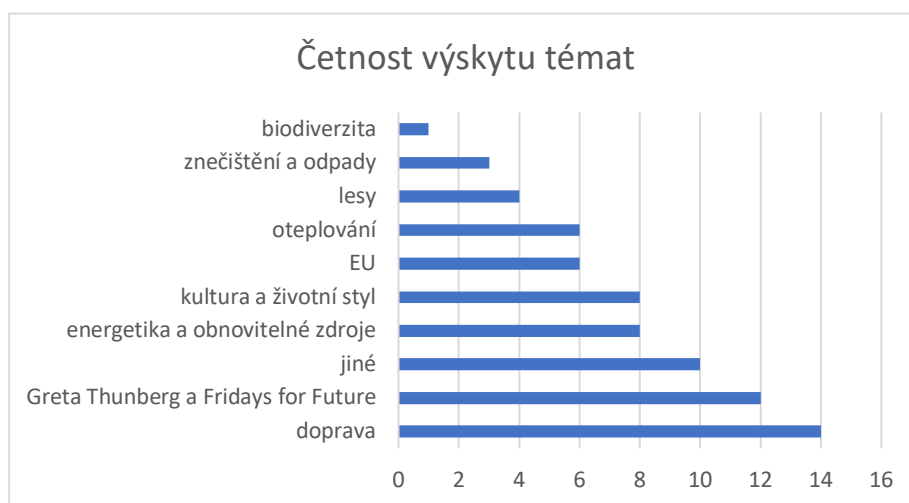
Graf č. 1: Počet vydaných článků s environmentální tematikou v Týdeníku Echo za rok 2019.

3.1.2 Tematická struktura

V čase se rovněž proměňovala tematická struktura. Nejčastěji se jako „téma měsíce“ (podle četnosti, ne redakčního záměru) stala doprava. O ní si mohli čtenáři přečíst v lednu, červnu a dubnu, v celkem devíti textech. O pomyslné druhé místo by se s ní dělila kultura, o které se psalo pětkrát, a to v srpnu a září, a texty zabývající se Gretou Thunberg nebo hnutím Fridays for Future obecně, které byly zastoupeny nejvíce v březnu a říjnu (tedy v době největších stávek).

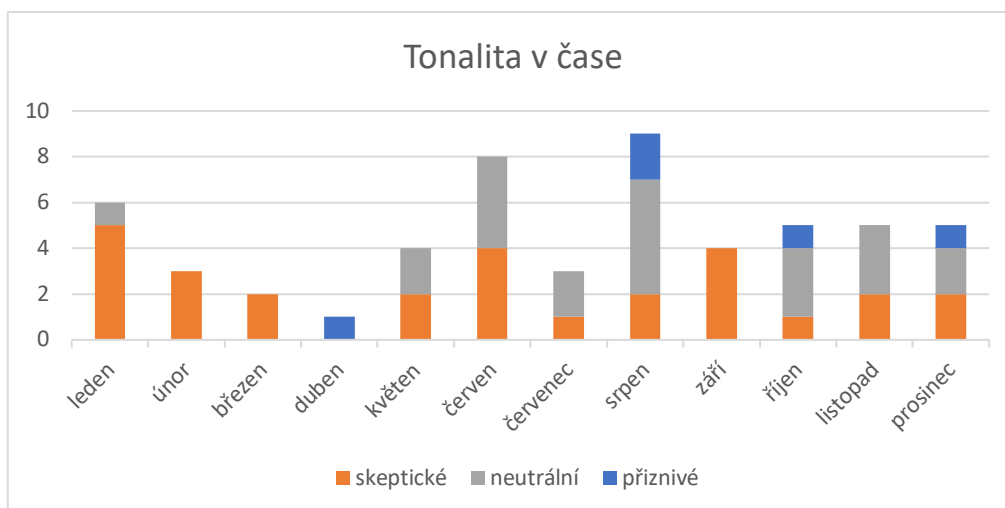
Pokud bychom se podívali na tematické složení za celý rok, zjistili bychom, že vůbec nejzmiňovanějším tématem byla doprava (celkem se o ní psalo 14krát). Druhým nejzmiňovanějším tématem byla Greta Thunberg a s ní spjaté páteční stávky středoškoláků (12 článků) a na třetím místě s deseti texty kategorie jiné, která spojuje environmentální témata s finančnictvím, klimatickou nouzí, americkým plánem na restrukturalizace ekonomiky nazvaným New Green Deal, děním v politických stranách i vytvářením armádních strategií. Naopak nejmenší pozornost byla věnována biodiverzitě, znečištění a odpadovému hospodářství.

Graf č. 2: Četnost výskytu dílčích environmentálních témat v Týdeníku Echo.

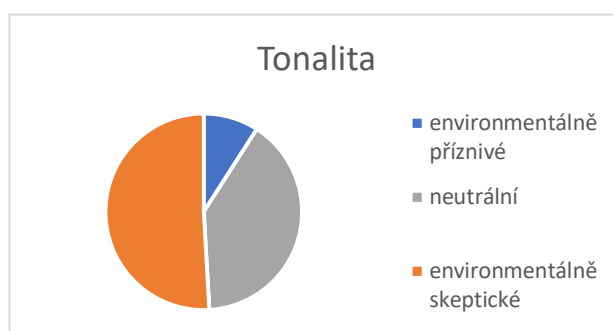
3.1.3 Tonalita

Aspektem, který se však za sledovanou dobu příliš neměnil, je tonalita. Ze sledovaných dvanácti měsíců vykazovaly čtyři převažující environmentální skepticismus (ve třech ani žádná jiná tonalita zastoupena nebyla) a ve třech dalších byla zastoupena shodně s neutrálními texty. Ve čtyřech dalších byly nejpočetnější složkou neutrální články a pouze v dubnu (kdy ale vyšel pouze jeden článek s relevantním tématem) dominovalo pozitivní vyznění.

Graf č. 3: Změny tonality článků vydaných v Týdeníku Echo během roku 2019.

Nejnegativněji zmiňovaným tématem byly aktivity Greta Thunberg. O nich se redakce zmínila kriticky osmkrát, ale pouze dvakrát pozitivně a dvakrát neutrálně. Pro srovnání, v české populaci mají Stávky za klima podporu 42 % populace (Hanzlová 2019: 1), to je o 11 procentních bodů více než na stránkách Echa. Podobně kritičtí jsou autoři tohoto týdeníku i vůči elektromobilitě a obnovitelným zdrojům energie. Naopak nejnezaujatěji píšou o kultuře. Jediným výhradně pozitivně rámcovaným tématem byla biodiverzita, tento výsledek však nelze zobecnit, neboť zmíněný text byl ve své kategorii jediným zástupcem.

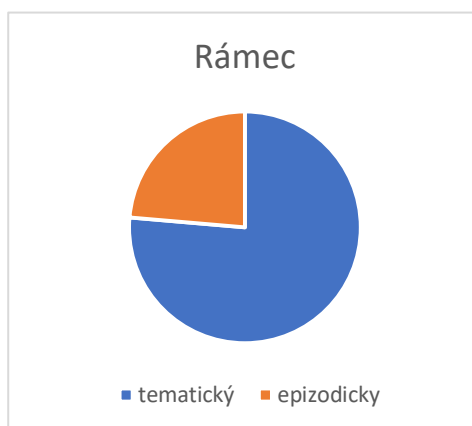

Graf č. 4: Rozložení tonality v souboru analyzovaných textů Týdeníku Echo.

3.1.4 Rámcování

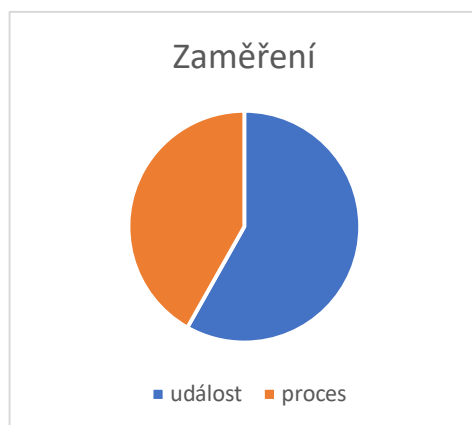
Kategorie rámeček měla dvě proměnné – epizodický a tematický. Tři čtvrtiny textů byly rámcovány tematicky a pouze 13 z celkového počtu 55 jich bylo založeno na osobním přístupu. Nejčastěji byla epizodicky zpracována problematika Pátků pro budoucnost, hned za ní následovalo oteplování. Zajímavé rovněž je, že v epizodických textech měly poloviční zastoupení ty, kde životní prostředí hraje pouze vedlejší roli (průměr v celém souboru je přítom

38 %). Odlišný byl rovněž rozsah – průměrný počet slov zde byl 516,77, v porovnání se zbývajícími environmentálními texty tedy o téměř 400 slov méně, vzhledem k modelovému článku ale není rozdíl až tak velký (liší se o cca 100 slov)

Graf č. 5: V souboru textů převažovalo tematické rámcování.

Plně v souladu s hypotézou vyšla analýza u proměnné „zaměření“. Třicet dva článků se zabývalo událostmi, naopak narace zohledňující dlouhodobý proces byla v menšině. Objevila se u 23 textů a nejčastěji pokrývala téma dopravy, energetiky a kultury. Výskytu vedlejších témat je v tomto vzorku srovnatelný jako v celém analyzovaném souboru (39 %), rozdílná je ale, stejně jako u předchozí kategorie, průměrná délka, která je zde vyšší o 146 slov (průměr epizodických textů je 1058,57 slov).

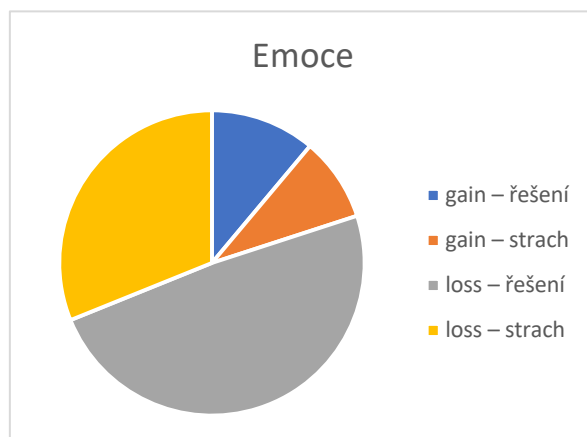

Graf č. 6: Podíl mezi mediálním pokrytí událostí a dlouhodobých procesů.

3.1.5 Emoční rámec

Z hlediska emočního rámcování lze obecně říct, že nabízené podněty vykazovaly smíšené rámcování. Dvě třetiny všech relevantních vydaných textů zdůrazňovaly ztráty a škody, které konkrétní jevy nebo kroky přinesou (ať už se jedná o přehnané finanční náklady, podléhání ideologii nebo škodám v ekosystému). Na druhou stranu více než polovina textů zakládala svá tvrzení na výsledcích výzkumů a ruku v ruce s popisovaným jevem přinášela i možnosti jeho

řešení. Z toho můžeme usuzovat, že čtenáři jsou vystavováni faktickým tvrzením, ale jejich reakce, tím, že je vyvolaná strachem, může být spíše popíravá.

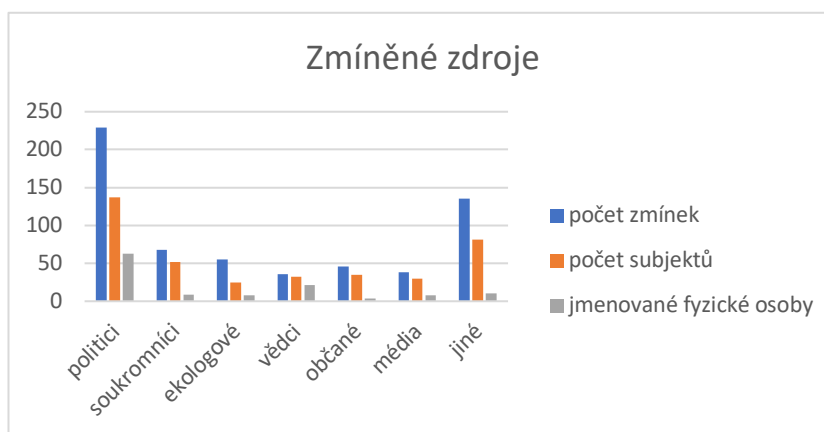

Graf č. 7: Emoční rámcování v Týdeníku Echo.

Odmítavý emoční postoj byl spojen nejčastěji s hnutím Fridays for Future a Gretou Thunberg. V těchto textech bylo používáno nálepkování, generalizace a argumentační fauly založené na ageismu. Naopak nejkonstruktivněji bylo zpracováno téma dopravy, které bylo ale zároveň vykreslováno jako nejztrátovější (zejména kvůli vysoké pořizovací ceně elektromobilu, nutnosti dotovat soukromé firmy a vystavět drahou infrastrukturu). Mezi ziskové oblasti potom spadá hlavně kultura a již zmíněné středoškolské stávky.

3.1.6 Zdroje

V analyzovaném souboru komunikátů bylo identifikováno 611 zmíněných aktérů a 53 citovaných.

Graf č. 8: Zastoupení jednotlivých typů zmiňovaných subjektů v Týdeníku Echo.

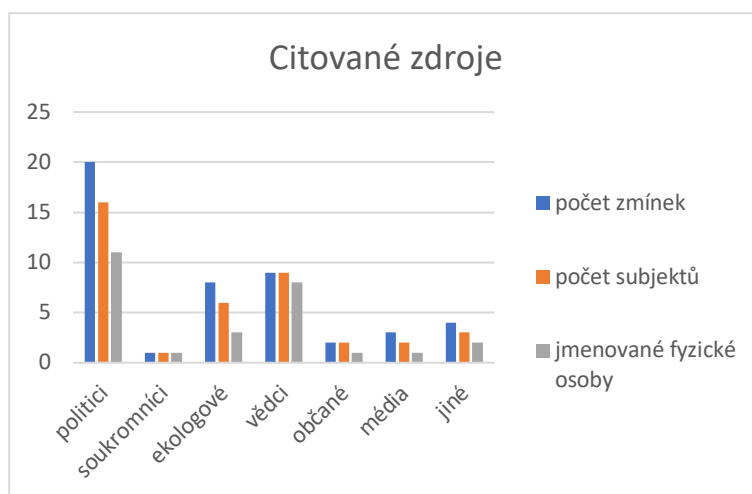
Nejčastěji zmiňované subjekty pocházely z politických kruhů a kromě největšího zastoupení u nich lze nejčastěji pozorovat i opakovaný výskyt několika dominantních aktérů. To je možné pozorovat v grafu č. 8, kde je modře znázorněn absolutní počet zmínek. V porovnání s ním

vystupují oranžové sloupce představující počet subjektů, které do debaty reálně zasáhly (jsou zde tedy odečteny opakující se vstupy) a nejmenší šedé sloupce, které zastupují výhradně jmenovitě uvedené fyzické osoby. Ty byly do grafu zaneseny z důvodu častého používání obecných označení (ve všech kategoriích, nejen mezi politickými účastníky) na úkor konkrétních osob. Statisticky na jeden politický zdroj připadá 1,67 zmínky, přičemž reálně mezi nejzmiňovanější patří Evropská unie s patnácti zmínkami, na druhém místě by se umístil Andrej Babiš (9 zmínek) a hned za ním s osmi zmínkami němečtí Zelení.

Další hodně zmiňovanou kategorií byli jiní, a to hlavně kvůli zařazení států. Zde stojí za zmínku hlavně fakt, že Česká republika se v četnosti výskytu umístila až za prvním Německem, třetí nejčastěji zmiňovaná pak byla Čína spolu se Spojenými státy.

Ze soukromých subjektů byly nejzmiňovanější automobilky, fyzických osob ale byla jmenovaná jenom šestina. Mezi zástupci ekologických hnutí se nejčastěji objevovala Greta Thunberg a Greenpeace. Z mediální sféry dostala nejvíce prostoru Česká televize, znatelně byla zastoupena i sama redakce týdeníku (ať už v odkazech na jiné texty, či v roli autorů vstupujících do textu). Z osmi jmenovaných fyzických osob jich je šest zaměstnaných v tomto periodiku, sedmým odkazem do vlastních řad pak byl odkaz na starší vydání týdeníku. Zajímavé rovněž je, že jedenkrát zmíněným médiem byl i druhý analyzovaný Respekt, naopak ale tato vazba chybí.

Z občanů jsou nejčastěji zastoupeni středoškoláci, Němci a část veřejnosti označovaná jako „mlčící většina“. Nejméně zmiňovanými aktéry byli vědci, třikrát dostal prostor Bjørn Lomborg (který sám sebe označuje jako „skeptického ekologa“), se dvěma zmínkami byli druzí Hans Joachim Schellnhuber (bývalý klimaporadce kancléřky Merkelové) a IPCC. Dva články nezmínily nikoho a ve čtyřech byly využity všechny sledované kategorie.

Graf č. 9: Zastoupení citovaných zdrojů v Týdeníku Echo.

Výrazně nižší byl počet citací. Téměř polovina analyzovaných textů přímou řeč nevyužila. Ve zbývajících opět převažovaly politické zdroje, citací ale bylo desetkrát méně než zmínek, díky tomu se smazal i rozdíl způsobený opakováním a zvýšil se počet jmenovaných fyzických osob. Mezi nejčastější zdroje opět patří Andrej Babiš, za unijní politiky potom Ursula von der Leyen. Oproti zmínkám si ale polepšili vědci a naopak pohoršili soukromí aktéři. Mezi analyzovanými texty nebyl ani jediný, který by citoval subjekty ze všech sledovaných kategorií.

3.2 Týdeník Respekt

V Respektu bylo analyzováno celkem 146 textů. Environmentální článek zde má průměrnou délku 584,68 slov, je doplněn více než jednou fotografií (1,18), zmiňuje téměř osm (7,93) aktérů a cituje více než jeden zdroj (1,38). Převažují texty, kde ekologie tvoří hlavní téma, pouze pětina textů ji pojímá jako doplněk k jiné agendě. Z analyzovaných komunikátů bylo šest rozhovorů, (ne)využívání titulků ve zbývajících textech bylo téměř v rovnováze, členěných bylo 55,7 %, u dalších 62 textů autoři členění nevyužili.

Kdybychom opět chtěli srovnávat s modelovým textem poskládaným z charakteristik všech článků jednoho náhodně vybraného vydání (č. 28 ze 14. července), zjistíme, že životnímu prostředí se dostává přibližně stejného prostoru jako každému dalšímu tématu (průměr je 517,96 slov). Srovnatelný je i prostor věnovaný citacím, naopak v průměru bývá zmíněno o tři čtvrtiny aktéra více. Méně se však v textech vyskytovaly mezititulky, což je dáno hlavně velkým výskytem krátkých článků (v souboru se vyskytovalo 17 textů pod sto znaků).

Nejvíce článků s environmentální tematikou bylo nalezeno v rubrice Fokus agenda, která přináší přehled krátkých zpráv, tyto příspěvky se nepodepisují, a proto u 30 % zpráv nejsme schopni určit autora. Z podepsaných redaktorů byli ve zkoumaném vzorku nejaktivnější Martin Uhlíř a Petr Nádoba. Kromě redakce do magazínu přispívají i externí spolupracovníci a čtenáři. Zajímavé je, že právě tito autoři tvořili téměř polovinu, nejčastěji se na tvorbě podíleli bývalý ředitel Hnutí DUHA a současný zástupce Institutu Glopolis Vojtěch Kotecký a novinář Michal Černý⁶.

Mezi autory můžeme sledovat ještě jeden zajímavý trend, který se v Echu nevyskytoval – spolupráce. V celém souboru se vyskytly čtyři texty, na nichž se nepodílel autor sám, ale ve spolupráci s kolegou nebo externím zdrojem. I zde se nejčastěji objevovalo jméno Martina Uhlíře, mimoredakční spolupracovník byl v této kategorii zaznamenán jen jeden (šéfredaktor serveru Hybrid.cz Jan Horčík).

3.2.1 Četnost

Do analýzy bylo zahrnuto 50 vydání z celého roku 2019, v nichž vyšlo 147 relevantních článků – průměrně 12 textů měsíčně, tedy tři na každé číslo. Reálně články vycházely nepravidelně a jejich rozložení průměru neodpovídá. Nejméně jich bylo vydaných v lednu, únoru a říjnu,

---

⁶ Michal Černý píše pro Respekt, Regeneraci, CHIP a vydává vlastní zpravodaj Alternativa zdola. Mimo to spolupracuje s německými časopisy Bild der Wissenschaft a Technology Review. zdroj: <https://regenerace.cz/michal-cerny/>

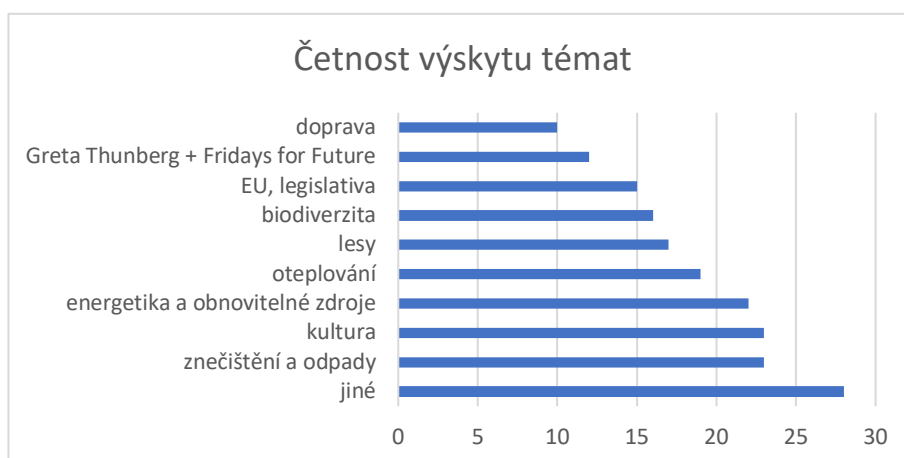
naopak nejvíce bylo toto téma zastoupeno v době letních prázdnin a na konci roku s ustanovením nové Evropské komise.

Graf č. 10: Počet vydaných článků s environmentální tematikou v Respektu za rok 2019.

3.2.2 Tematická struktura

Nejvíce článků bylo v analýze zařazeno do kategorie jiné. Ta pokrývala široké spektrum témat od politických (New Green Deal, volby v Austrálii, Pařížská dohoda), přes zdravotnické (horečka dengue, environmentální žal), praktické (plýtvání jídlem, nezaměstnanost a propouštění) až po zemědělství (sucho, protierozní vyhláška, potravinová bezpečnost). Mimo problémy globální (migrace, světový obchod) se v ní vyskytly i témata lokální (Český svaz ochránců přírody, zatčení slovenských ekologických aktivistů). Z dalších sledovaných témat převládalo znečištění a odpadové hospodářství, kultura a energetika. Naopak nejméně textů se věnovalo dopravě a elektromobilitě. Novináři studentské stávky i elektromobilitu zjevně podporují (nebo berou za hotovou věc), proto se k nim nevraceli opakovaně a raději věnovali prostor oblastem, které se zatím řešit nedají.

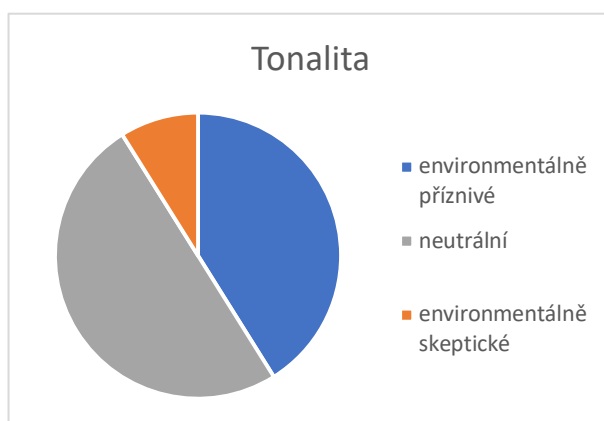
Graf č. 11: Četnost výskytu dílčích environmentálních témat v Respektu.

Tematické složení se ale proměňovalo v čase. Nejintenzivněji se Respekt věnoval v květnu kultuře a životnímu stylu a v srpnu lesům (v obou případech na dané téma vyšlo šest článků). Jenom o jeden článek méně vyšlo v červenci v kategoriích znečištění, odpady a energetika, srovnatelně se redakce v prosinci zabývala v souvislosti s klimatem i Evropskou unií. Jediné téma, které se mezi nejzmiňovanějšími neobjevilo vůbec, bylo oteplování.

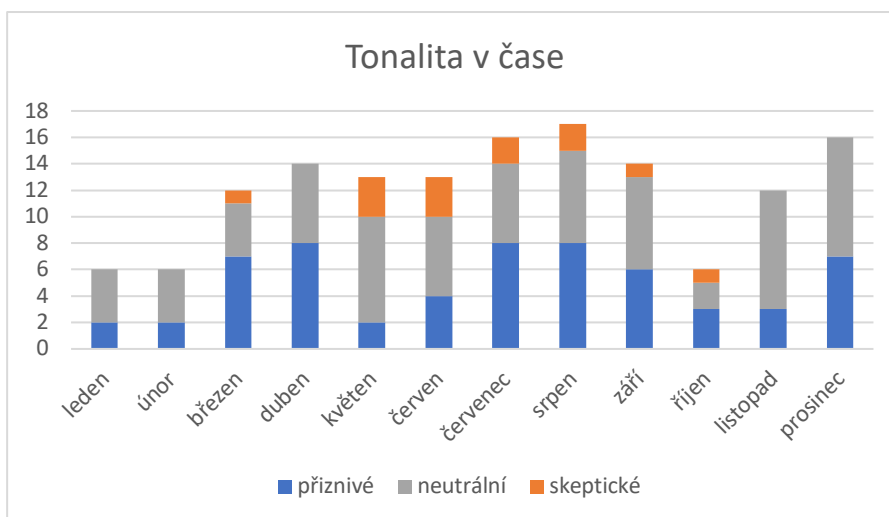
3.2.3 Tonalita

Přesně polovina analyzovaných textů byla zařazena do kategorie neutrální, ve zbývající polovině jednoznačně převládá environmentálně příznivý tón, to je oproti Echu poměrně významná změna (sami redaktoři druhého týdeníku Echo zmínili Respekt jako prozelené médium). Jako negativní byla identifikována necelá desetina celého vzorku.

Graf č. 12: Rozložení tonality v souboru analyzovaných textů v Respektu.

Výrazné výkyvy nezaznamenala tonalita ani v průběhu času. Většinu roku převládal neutrální tón (nejsilněji byl zastoupen v listopadu a prosinci), nejpozitivnější texty přinesl týdeník v dubnu, červenci a srpnu. To může být dáno větším podílem vydaných textů, protože častější výskyt positivity kopíruje environmentálně silné měsíce. Naopak negativní texty nepřevážily nikdy, nejvíce (tj. po třech) jich vyšlo v květnu a červnu, ale i tehdy byl jejich počet v porovnání s převládajícími neutrálními poloviční.

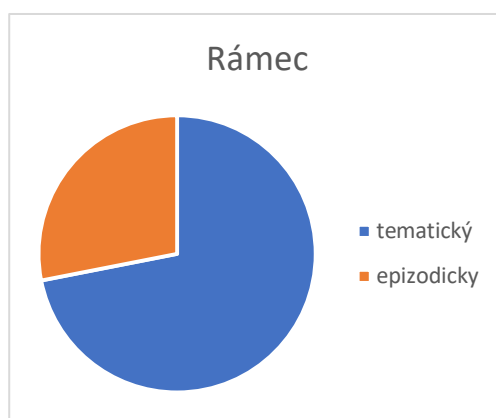

Graf č. 13: Změny tonality článků vydaných v Respektu během roku 2019.

Z hlediska tematického uspořádání můžeme za nejpozitivnější označit narativ kategorie označené jako „jiné“ (pořád je zde ale počet textů nižší než v neutrální verzi téže kategorie) a spolu s ním kultury, nejnegativněji bylo psáno o znečištění, odpadech a také Evropské unii. Nejnezaujatěji pak byly zpracovány texty týkající lesního hospodářství a již zmíněných jiných témat.

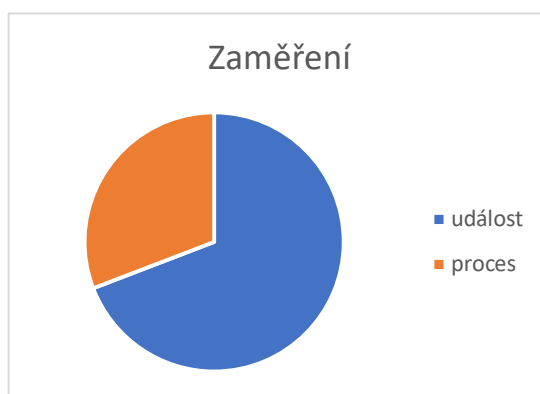
3.2.4 Rámcování

Aplikace Iyengarova dělení rámce podobně jako v případě Týdeníku Echa přinesla opačné výsledky. I v Respektu převažovaly obecně pojaté texty spadající do tematického rámce, jejich celkové zastoupení v souboru analyzovaných textů je 72 procent. Zbylých 41 textů vycházelo z osobních zkušeností a lze je tedy označit jako epizodické. Kromě obecně silně zastoupených kategorií jiné a kultura se tyto články nejčastěji věnovaly energetice, obnovitelným zdrojům a biodiverzitě.

Graf č. 14: V Respektu převažovalo tematické rámcování.

Zaměření je v souboru rozložené podobně jako rámeček, tedy většina připadá na událost a necelá třetina je pojata z hlediska dlouhodobého procesu. Kromě obohacení příběhu o širší kontext a zapojení delšího časového úseku do vyprávění a úvah jsou procesuálně rámcované texty obsáhlejší i z hlediska rozsahu. Do tohoto rámce spadají pouze čtyři krátké příspěvky (pod sto slov), které snižují průměrnou délku, ta je s necelým tisícem slov (965,13) téměř dvojnásobná oproti environmentálně laděnému průměru. Z hlediska témat je jako proces nejčastěji zpracováváno (opět vyjma dominantní kultury a nezařazených témat) oteplování spolu se znečišťováním a odpady.

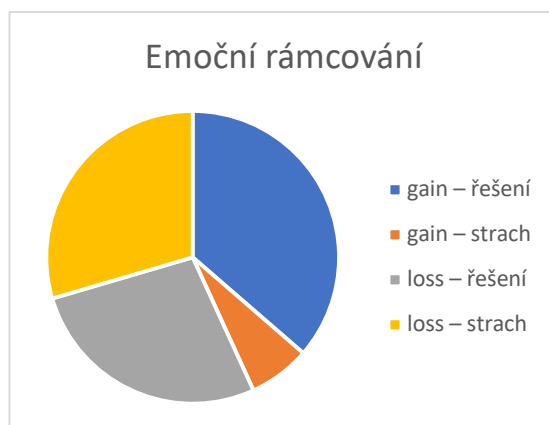

Graf č. 15: Podíl mezi mediálním pokrytím událostí a dlouhodobých procesů.

3.2.5 Emoční rámcování

Necelé dvě třetiny analyzovaného souboru přistupují k problematice životního prostředí zodpovědně pomocí faktů, studií a s nástinem možných východisek, „jen“ 51 z nich kladlo důraz na emoční složku nebo spekulace. Proměnná řešení převládala i u většiny tematických kategorií – až na dvě. Převahu měly články vyvolávající obavy v oblasti globálního oteplování, v otázce lesů pak byl počet komunikátů zasazených do protichůdných rámců vyrovnaný.

Navzdory konstruktivnímu přístupu u poloviny analyzovaných textů převažuje líčení negativních důsledků (nebezpečí, újma na zdraví, neochota přistoupit k různým řešením). Nejčastěji autoři popisují ztráty v souvislosti s lesy (deforestace v Amazonii, požáry na Sibiři), znečištěním a globálním oteplováním. Nejziskovější oblasti jsou podle získaných dat kultura a životní styl (např. v souvislosti se stravou nebo obnovováním cest v krajině) a energetika (hlavně díky alternativním zdrojům jako bioplynové stanice ve vesnicích nebo bezemisní vytápění rodinného domu díky zapojení podloží).

Graf č. 16: Emoční rámcování v Respektu.

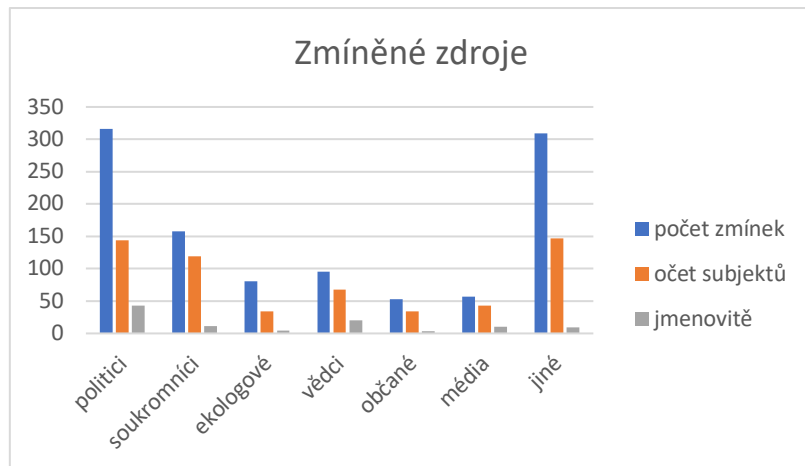
Ve vzájemných kombinacích jsou nejpočetněji zastoupeny oba opačné póly pomyslného spektra. Jednu třetinu tvoří texty s potenciálem optimistické interpretace, tedy ty, které kombinují ziskový rámec s možnostmi řešení. Druhou, podobně zastoupenou skupinou, je jejich přesný opak – tedy články kombinující emoce (strach) s negativními důsledky (převažující ztrátovost). Nejméně zastoupená je kombinace zisku a strachu.

3.2.6 Zdroje

Ve všech zkoumaných textech bylo zmíněno 1158 aktérů a citováno 202 zdrojů. V obou skupinách patří mezi nejzmiňovanější politické zdroje, naopak nejméně novináři čerpali od svých kolegů.

Mezi zmíněnými zdroji na první pohled suverénně převažují političtí aktéři. Je to tím, že úzká skupina nejrelevantnějších osobností a institucí v textech figuruje opakovaně. Průměrně na jednoho aktéra připadají dvě zmínky, reálně se 28 % všech výskytů týká pětice nejzmiňovanějších (Evropská unie, OSN, Andrej Babiš, Evropská komise, česká vláda). Mimo to v textech často figurují instituce, případně jsou užívána obecná označení (vláda, politici), explicitně jmenovaných fyzických osob je pouhá třetina.

Úplně stejně je možné se dívat na kategorii jiné tvořenou převážně státy. Desetina všech zmínek patří nejčastěji opakovaně České republice, prvních šest aktérů by dohromady zaplnilo celou třetinu. Za zmínku stojí rovněž fakt, že kromě zemí je často zmiňovaným účastníkem ČEZ, jehož výskyt v textech je stejný jako u Spojených států a Polska.

Graf č. 17: Zastoupení jednotlivých typů zmiňovaných subjektů.

Nejmenší rozdíl mezi množstvím zmínek a reálným počtem subjektů lze pozorovat u médií. Zde na každé periodikum/novináře připadá 1,3 zmínky. Jmenovaná je ale jenom čtvrtina. Nejčastěji se autoři odkazují na agenturu Bloomberg a The Economist. Naopak kolegy ze své redakce ani periodikum, pro které píší, téměř nezmiňují (zaznamenáno bylo pouze pět zmínek – dvakrát týdeník, jednou na kolegu a dvakrát v podobě autorova průvodního slova v textu).

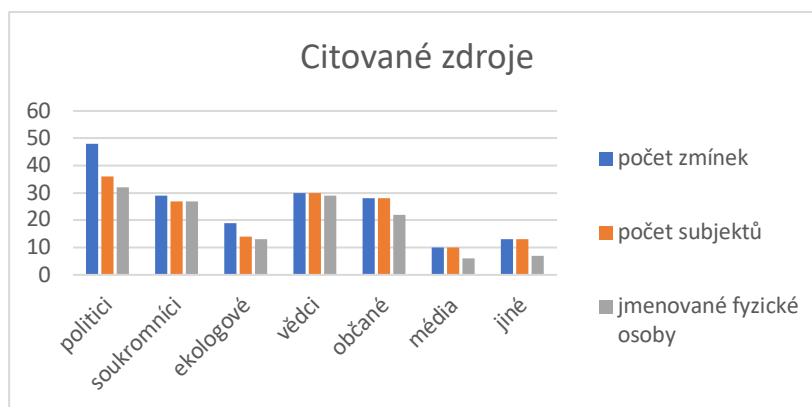
Ještě méně jmenovaných fyzických osob lze vysledovat mezi soukromými subjekty. Jmenovaná je pouze desetina, což není nic neočekávaného. Do veřejného dění vstupují spíše firmy a velké společnosti, kterých je ale vybrána pestrá směska a k jejich opakování tak příliš nedochází. Nejčastěji se ze soukromníků psalo o Pavlu Tykačovi, další silně zastoupená je Škoda Auto a obecný pojem „firmy“.

Obecné pojmenování je nejčastěji užívané také ve vědecké kategorii. Slovo „vědci“ v textech hrálo roli celkem 18krát, tedy třikrát více než druhý zmiňovaný Mezivládní panel pro změnu klimatu. Z dalších 66 aktérů jich bylo jmenovitě uvedeno dvacet.

Mezi občany převažují termíny: lidé, obyvatelé, studenti a veřejnost. Další početnou skupinou jsou národnosti. Jmen fyzických osob se mezi 34 subjekty objevilo deset.

Ještě menší poměr jmenovaných osob vykazuje stejně rozsáhlý soubor ekologických subjektů. Z 34 aktérů jsou osloveni jménem jenom čtyři – nejzmiňovanější Greta Thunberg, Jana Pravdová (členka druhých nejčastěji uváděných Greenpeace), americký ekolog Paul Hawken a zoolog Vojtěch Kotecký. Třetí nejvyužívanější označení je „ekologové“. Malý počet subjektů je pro tuto kategorii, vzhledem k relevantnosti jejich zapojení, spíše výhodou – na každého účastníka vychází více než dvě zmínky (2,4).

Mezi analyzovanými texty nebyl zastoupen žádný, který by nezmiňoval nikoho, a tři, které odkazovaly k účastníkům ze všech sledovaných kategorií.

Graf č. 18: Zastoupení citovaných zdrojů v Respektu.

Citovaných aktérů se v textech objevilo pětkrát méně než zmiňovaných. Nejvíce zdrojů opět pochází z politického prostředí. Jejich počet i frekvence výskytu se výrazně zmenšila, naopak narostl podíl jmenovaných fyzických osob. Mezi nejvytíženějšími zůstal Andrej Babiš, shodné počty citací byly připisovány i ministrům Karlu Havlíčkovi a Richardu Brabcovi.

Znatelný nárůst zastoupení fyzických osob byl zaznamenán i mezi soukromníky, kde byla obecná pojmenování a názvy institucí zcela nahrazeny fyzickými osobami. Až na šéfa Škody Auto Bernharda Maiera a experta na obchodování s elektřinou a emisními povolenkami Jana Palašáka, navíc každý citovaný dostal prostor pouze jednou.

Stejně limitovaný přístup měli zástupci i dalších kategorií. Jenom jednu příležitost dostali vědci, občané, média i subjekty z kategorie jiné. Více prostoru měli k dispozici už jenom zástupci ekologických hnutí. Opakovaně byla citovaná Greta Thunberg, Vojtěch Kotecký (který je mimochodem zároveň i nejaktivnějším externím spolupracovníkem redakce) a Jaromír Bláha z Hnutí DUHA.

Žádný článek necitoval účastníky ze všech sledovaných kategorií a v polovině analyzovaných textů se citace neobjevila vůbec.

3.3 Srovnání týdeníků

Výše byly popsány zjištěné charakteristiky obou sledovaných periodik. Modelové texty i proměnné ukázaly několik zásadních rozdílů.

Prvním z nich je frekvence, s jakou se životní prostředí objevuje v agendě. I když běžné vydání Respektu obsahuje dvakrát více textů než Echo, environmentální témata se zde objevují třikrát častěji. Díky tomu vychází na jeden výtisk Respektu průměrně tři ekologické články, u Echa je to jeden text na každé vydání. Reálně ale za rok 2019 vyšlo 20 čísel Echa bez textu relevantního pro naši analýzu. V Respektu byly za stejnou dobu vydána taková čísla pouze dvě.

Z toho vyplývá, že bude odlišné i rozložení v průběhu roku. Shodný je pouze rekordní srpen, zcela opačná tendence byla zaznamenána v dubnu, kdy Echo publikovalo pouze jeden text (oproti 15 v Respektu).

Odlišný je také rozsah, který média životnímu prostředí věnují. Průměrná délka článku v Echu je 912 slov, Respekt vydává texty o více než 300 slov kratší. Ve srovnání s modelovými texty se dá říci, že v Respektu je zájem o životní prostředí průměrný a nijak rozsahem nepřevyšuje standard. Naopak v Echu dostávají environmentální témata téměř o polovinu více prostoru než jaký je průměr.

Poměr se otočí, když místo průměrů srovnáme celkový počet slov. Zatímco Echo na svých stránkách vytisklo více než 50 tisíc slov (přesně 50 163), Respekt použil o 35 tisíc slov více (celkem 85 364). Opět je pro úplnost srovnání nutno přihlídnout k rozsahu celých vydání. Echo vychází na 54 listech o rozměru 21 x 26 cm, Respekt disponuje 66 stranami velikosti A4 (má tedy o 20 cm² na stranu více). Díky tomu má prostor pro téměř 30 tisíc slov (přesně 29 524), zatímco Echo jich může použít jen 17 tisíc (respektive 17 370). Průměrný počet slov modelového článku v Echu byl snížen započítáním recenzí a pozvánek, které jsou kratšího rozsahu, ale environmentální témata nezmiňují. Naopak Respekt zařazuje otázky týkající se životního prostředí i do rubriky Focus agenda, která funguje jako kolekce krátkých zpráv, a tím srovnává průměr environmentálních textů s modelovým článkem.

Zajímavé je i spektrum autorů. V Echu pokryje čtyři pětiny produkce nejaktivnější trojice autorů a mimo ně do tématu významně vstupuje pouze jeden externista (Václav Cílek). V Respektu je více než třetina nepodepsaná, autoři vzájemně spolupracují a prostor dostávají i čtenáři (v rubrice Jeden den).

3.3.1 Tonalita

Odlíšná je rovněž tonalita článků. Respekt nejčastěji zařazuje neutrální, zato skeptické jen zřídka. U Echa je to přesně naopak. Nejvíce článků se v Echu vymezovalo proti vědeckému konsenzu i politickým opatřením (zejména s ohledem na přílišné náklady). V těchto textech byl patrný zajímavý paradox. Redaktoři na jednu stranu odmítají abstraktní klimatickou debatu a přísné emisní limity a místo toho se dovolávají technického pokroku a nových vynálezů, které by znečišťování vyřešily. Na druhou stranu je z jejich strany ale patrná nedůvěra k vědcům a klimatologickému konsenzu (zdůvodňují ji aférou Climategate) a místo mezinárodně uznávaných zdrojů (jako je třeba IPCC) z vědecké oblasti nejčastěji citují Bjørna Lomborga, který se ale sám označuje za skeptika. Toto zjištění tak odpovídá v teoretické části zmíněnému tvrzení, že konzervativní média nevěří ve vědecké výsledky a častěji u nich vzniká dojem, že klimatická změna ve skutečnosti neprobíhá.

Zmiňovaný Lomborg, mimo jiné také napsal, že „Odedávna známé zaměření médií na špatné zprávy dostalo silnou inspiraci v 60. letech nástupem environmentalismu, který dokázal předvést konflikt a přidělit vinu.“ (Lomborg 2008: 194) Z naší analýzy ale vyplývá, že tvrzení o negativitě nelze na environmentální témata aplikovat obecně. V Respektu převažovalo ziskové rámcování v kombinaci s nástinem řešení. Odpovídající byla i tematická skladba, která častěji přinášela příběhy jednotlivců a mapovala jejich přínos k řešení problému (starostové obnovující polní cesty, vesnice vytápěné vlastními bioplynovými stanicemi, lidé upravující zahrady tak, aby lépe zadržovaly vodu). Oproti tomu stojí Echo s převážně ztrátovým rámcováním vymezujícím se vůči aktuálně prosazovaným krokům a operujícím pojmenováními jako „ekologisté“ nebo odvolávající se na „klimatickou lobby“.

Získaná data ovšem neříkají vůbec nic o tom, jak s předkládanými informacemi naloží příjemci zpráv. Na základě analýzy profesorky Robin Nabi (2018) by bylo možné předpokládat, že ziskové rámce a předkládaná řešení zvýší ochotu čtenářů získávat další informace, dají jim více naděje a motivují ke změně chování. Je ovšem potřeba vzít v potaz, že texty vycházejí v určitém společenském kontextu, jsou ovlivněny dalšími tématy a subjektivními činiteli. Stejně tak každý z týdeníků má jiné zázemí a odlišné čtenáře, kteří hrají v procesu interpretace zásadní roli. Odkazovaný výzkum navíc probíhal na poměrně malé (347 účastníků) a homogenní skupině (studenti kalifornské univerzity), jeho výsledky tudíž nelze aplikovat na všechny čtenáře (jenom Respekt jich má podle Unie vydavatelů 176 tisíc). „Je pravděpodobné, že předložení jiných perspektiv skeptickému publiku by přineslo jiné emoční reakce na vědecké poznatky i politické návrhy.“ (Nabi et al. 2018: 20) K tomu abychom

mohli tyto reakce ověřit, by bylo nutné rozšířit analýzu i o dotazníkové šetření, pomocí něž by bylo možné získat relevantní data.

3.3.2 Zdroje

Třetí výzkumná otázka dala za cíl zmapovat, kdo se k environmentálním tématům nejčastěji vyjadřuje. Byla podpořena hypotézou, že nejčastěji je odkazováno na klimatické vědce. Získaná data tuto hypotézu zcela vyvracejí. V obou periodících totiž do problematiky nejčastěji vstupovaly politické zdroje. Jejich využití je pochopitelné – jsou snadno dostupné a obecně považované za spolehlivé. Environmentální problémy mají navíc globální rozsah a jejich účinné řešení nepříjde zespodu (byť snahy jednotlivců mohou mít silný motivační vliv). Je tedy na politicích, aby vzájemně koordinovali mezinárodní postup a limitovali velké soukromé podniky. Vzhledem k jejich vlivu je tedy zcela namístě, aby dostávali dostatečný prostor.

V obou médiích byla nejzmiňovanější Evropská unie a nejcitovanější Andrej Babiš. V pořadí dalších zdrojů se týdeníky rozcházejí, v zásadě se ale v obou případech odkazují k OSN, českému premiérovi a Evropské komisi. Odlišní jsou citovaní aktéři, v Echu se opakuje Martin Bursík a nizozemský europoslanec Bas Eickhout, Respekt zůstává u českých čelních představitelů a nejčastěji se odkazuje na Karla Havlíčka a Richarda Brabce.

Nejmenší rozdíl mezi počtem politiků a vědců byl zaznamenán mezi citovanými účastníky v Respektu, i zde ale bylo odborníků 1,5krát méně než jejich volených kolegů.

Vědci byli do hypotézy zahrnuti kvůli jejich informačnímu penzu a odbornosti. Předpokládalo se, že v této kategorii budou nejčastěji figurovat klimatologové, biologové, případně geologové a meteorologové. Z tohoto hlediska bylo překvapivé zjištění, jak snadný přístup mají k ekologickým tématům i vědci sociální. V Echu je mezi nimi historik Cyril Northote Parkinson, docent estetiky Tomáš Kulka, sociální geografka Michaela Pixová nebo za instituce Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy. V Respektu je jejich spektrum ještě širší – vyskytovali se zde alergologové, profesor sociální antropologie Thomas Hylland Eriksen, psycholožka Zdeňka Voštová, bulharský politolog Ivan Krastev, literární historik Martin C. Putna, kulturní antropoložka Zdeňka Sokolíčková nebo filosof a environmentální etik Bohuslav Binka.

Oslovování lidí, kteří s tématem nemají zdánlivě nic společného (ale dokreslují a rozšiřují kontext), bylo možné často pozorovat i v kategorii jiné. Respekt cituje kapelu The 1975, odkazuje na Marii Terezii, papeže Františka nebo stát Burundi. Echo cituje Garryho Oldmana, odkazuje na Wikipedii, zmiňuje teroristy i kustodku z výstavy. Silná je rovněž inklinace k celebritám. V Echu se vystřídá celá britská královská rodina (kromě královny Alžběty

a vévodkyně Camilly), Respekt cituje Karla Čapka, zmiňuje Jana Pirka, Dagmar Peckovou, Jiřího Bartošku nebo Leonarda di Capria.

Za zmínku rovněž stojí fakt, že polovina z článků v každém médiu necitovala nikoho, ale pouze zmiňovala klíčové aktéry. Dva texty (oba z Echa) neobsahovaly ani žádnou zmínku.⁷

Největší dopady budou mít změny životního prostředí na nejzranitelnější populaci, jejíž živobytí je plně závislé na zemědělství. (Newell 2008 in Boykoff 2010: 21) Při pohledu na veřejnou debatu si lze ale povšimnout, že tyto potenciálně nejpostiženější státy (tzv. globální Jih) se v analyzovaném mediálním prostředí téměř neobjevují. (Boykoff 2010) Naopak největší emitenti zplodin, mezi něž patří Čína, Spojené státy, Evropská unie, Rusko, Indie a Japonsko (Crippa et al. 2020) patří mezi nejreflektovanější. Tomuto obecnému trendu odpovídají i data z naší analýzy českých týdeníků. Nejpočetnější trojici zemí v obou médiích tvoří Německo, Česká republika a Čína. Nahodile se objevují i zmínky o zemích, které emisí vypouštějí minimum (Bangladéš, Etiopie, Ekvádor, Vietnam), žádná z nich však není zmíněna více než jednou.

Ve zmiňovaných médiích obě periodika často čerpají ze zahraničních zdrojů. V Echu sice podle četnosti vede Česká televize, hned za ní jsou ale německá média, často je zmiňována také BBC, CNN nebo Svenska Dagesblat (v souvislosti s Gretou Thunberg). V Respektu získala česká média až sdílené druhé místo, před nimi se umístila se shodným počtem odkazů agentura Bloomberg a The Economist.

Nejčastěji citovanou i zmiňovanou zástupkyní ekologických hnutí byla v obou týdenících Greta Thunberg. Na druhém místě mezi zmiňovanými jsou rovněž v obou případech Greenpeace, periodika se rozcházejí až u druhých nejcitovanějších ekologů. Respekt dává prostor svému externímu redaktorovi Vojtěchu Koteckému. V Echu figuruje ještě pět aktérů, nikdo z nich ale není dominantním, každý byl citován pouze jednou. Pokud bychom ale zdroje zobecnili, mohli bychom za druhé nejcitovanější považovat českou větev Fridays for Future a místní odnož Extinction Rebellion.

Ze soukromých zdrojů patří v obou případech k nejčetnějším automobilky a subjekty z energetického odvětví. Zajímavý průnik bylo možné sledovat i mezi potravinářskými firmami. V obou periodících byl minimálně jeden článek, který se věnoval vegetariánství,

---

⁷ V obou případech bylo relevantní téma pouze ve vedlejší roli a tudíž byly zahrnuty jenom ty pasáže, kde se vyskytovalo. Vybrané úseky měly povahu úvah bez odkazů k reálným subjektům.

flexitariánství a rostlinnému „masu“. Díky tomu je mezi společnými zdroji možné najít firmy Impossible Food a Beyond Meat.

3.3.3 Témata

Čtvrtá výzkumná otázka se zabývá nejzmiňovanějšími tématy. Ta byla sledována v deseti kategoriích (znečištění a odpady, energetika a obnovitelné zdroje, doprava, lesy, Greta Thunberg a Fridays for Future, biodiverzita, EU a legislativa, oteplování, kultura, jiné). Ani dvě s ní spjaté hypotézy se v praxi nepodařilo zcela potvrdit.

Pátá hypotéza tvrdila, že mezi nejsilněji zastoupená témata bude patřit sucho a aktivity Greta Thunberg, včetně celosvětových studentských stávek Fridays for Future. V Echu nebylo sucho zakódováno vůbec, v Respektu jenom dvakrát. V několika případech bylo při vyhledávání relevantních textů zaznamenáno. Zaměření těchto článků ale bylo převážně praktické – popisující aktuální situaci a očekávané dopady. Jeho výskyt nebyl spjat s klimatickými změnami, v textu se nevyskytovalo požadované klíčové slovo a sdělení tím pádem nemohlo být do analýzy zahrnuto. Stejně tak musely být vynechány některé příspěvky potenciálně spadající pod biodiverzitu (vymírání hmyzu, návrat vlků do českých lesů, nebo vyhubení vzácných motýlů nevhodným postřikem).

Greta Thunberg a Pátky za klima oproti tomu – alespoň v Echu – mezi nejfrekventovanější témata zcela jistě patří (v souhrnném žebříčku se umístila jen dva články za dopravou) a z celé environmentální agendy týdeníku jim byla věnována více než pětina. V době protestů (tj. březen, kdy se stávkovalo vůbec poprvé, a říjen, kdy byly stávky nejpočetnější) se staly dokonce nejzmiňovanějšími tématy měsíce (v březnu mimo jiné i proto, že článek s jiným tématem vůbec nevyšel). Naopak pro Respekt mladá Švédka a její příznivci tématem téměř nejsou. S 12 texty na ně připadá necelá desetina ekologické agendy. První školní stávku sice týdeník pokrýval vcelku intenzivně, takže se stala „tématem měsíce“, jiné kategorie ale byly v součtu vydaných článků i zde dvakrát početnější.

Kromě intenzity se u středoškoláků lišila i tonalita. V Respektu se o nich psalo převážně pozitivně (tři čtvrtiny příspěvků měly pozitivní vyznění, dva byly neutrální a pouze jeden kritický). V Echu bylo složení pro změnu převážně negativní, dvě třetiny textů byly kritické a po dvou příspěvcích měly zastoupení články neutrální a pozitivní. Bez ohledu na tonalitu se ale Gretě Thunberg nedá upřít, že si dokáže získat mediální pozornost. Jak již bylo zmíněno výše, mezi ekologickými mluvčími byla nejzmiňovanější i nejcitovanější.

Šestá hypotéza vycházela z poznatků Petra Vidomuse, který spojuje českou environmentální agendu v médiích hlavně s Evropou a energetikou. Předpokládalo se, že zvolení nového

Evropského parlamentu a Komise tuto vazbu jenom podpoří. To se v obou týdenících potvrdilo. Význam EU jako tématu byl ale jenom krátkodobý. Týdeník Echo se jí intenzivněji věnoval pouze v prosinci, kdy se dojednávala Zelená dohoda pro Evropu (Green Deal). Polovina článků na toto téma byla hodnocena neutrálně, druhá polovina vyznívala negativně. Unijní politika ale často doplňovala jiná témata. Díky tomu se Evropská unie stala nejzmiňovanějším politickým aktérem a Ursula von der Leyen jednou z nejcitovanějších politických představitelk.

V Respektu se o EU psalo nejčastěji rovněž v prosinci, ale také v červnu. Z hlediska tonality byla nejčastěji zmíněna pozitivně a nejméně (ale jen s rozdílem dvou textů) negativně. I zde byla vůbec nejzmiňovanějším politickým subjektem, mezi citované se její představitelé nedostali. Jediný unijní politik (kromě těch český), který byl citován opakovaně je Emmanuel Macron. Ani v jednom médiu ale Evropská unie neplní roli dominantního tématu, připadá na ni lehce nad desetinu textů v každém periodiku.

Podobně silná vazba nebyla prokázána ani u energetiky. V Respektu se sice v březnu a listopadu stala nejzmiňovanějším tématem, v tematickém složení ale zabírá jen 15 % (v Echu rovněž).

3.3.4 Rámcování

Iyengarova analýza (1990) poukázala na silný trend individualismu, který její respondenti projevíli při přisuzování zodpovědnosti za příčiny chudoby. Naše analýza nepracovala s příjemci sdělení, ale pouze mediálními komunikáty. U nich byl zjištěn opačný poměr epizodického a tematického rámcování. Ze všech analyzovaných textů jich průměrně 73 % popisuje ekologické procesy jako obecné jevy, k jejichž řešení vyzývá nejvyšší představitelé států i mezinárodní organizace a za jejichž viníky označuje obecně lidstvo, průmysl, dopravu... Aplikujeme-li Iyengarův závěr, že „lidé přičítají vládě větší míru zodpovědnosti, když jsou mediální rámce převážně tematické“ (Iyengar 1990: 28), můžeme říci, že média plní svoji roli „hlídacích psů“ tím, že sledují intenzivněji politická jednání než akce jednotlivců. Převážně tematickému rámcování odpovídá i inklinace k obecným označením (vědci, politici, veřejnost) na úkor jmenovitému uvádění konkrétních osob. V Respektu je mezi zmíněným uvedena jenom desetina konkrétních osob, v Echu je to každý šestý. Naopak lépe je na tom Respekt v citacích, které z 92,5 % tvoří fyzické osoby, v Echu je to je o 35 procentních bodů méně.

Zbývající cca čtvrtina textů byla rámcována epizodicky. Zatímco Respekt takto ztvárnil hlavně kulturu a témata z kategorie jiné, v Echu byl rámeček použitý nejčastěji na středoškolské stávky, Gretu Thunberg a globální oteplování.

Na rozdíl od rámcování ale data potvrdila hypotézu o převládajícím zaměření na události vybranou na základě Novákova textu. Z celkového souboru článků se jim věnovalo 66 %. Jejich užití je zcela pochopitelné. Každé médium dbá na aktuálnost svého obsahu, což k zájmu o probíhající dění jednoznačně vybízí. Tyto texty jsou zároveň pro novináře snazší na psaní a pro čtenáře na pochopení (nevyžadují hluboké odborné znalosti, věnují se kratšímu časovému úseku).

Zbývající třetina vydaných článků byla rámcována jako proces. Ten vyžaduje určitou znalost kontextu, protože jeho cílem je propojovat události do souvislostí a vnášet do problematiky odbornější poznatky. Při srovnání obou týdeníků vyplývá, že Echo se k procesuálnímu ztvárnění uchyluje častěji (tento výsledek je ale dán i menším počtem vydaných textů).

Každý z týdeníků ovšem pojal dlouhodobé hledisko tematicky odlišně. V Respektu mezi procesuálně zpracovanými tématy převažovalo znečištění životního prostředí spolu s odpadovou politikou a globálním oteplováním. Echo jej naopak využívalo k pokrytí dopravy a energetiky. Širší pojetí vyžaduje uvádění hlubších souvislostí, a tím i delší rozsah článků. Díky tomu se průměrná délka procesuálně rámcovaných textů obou týdeníků relativně vyrovnává (v Echu 1059 slov, v Respektu 965). S delšími texty je také více prostoru na kombinaci různých úhlů pohledu a polemiku se zastánci jiných názorových proudů. I díky tomu oslabila případná kontroverze a v obou týdenících převládla neutrální tonalita.

3.4.5 Změny v tonalitě

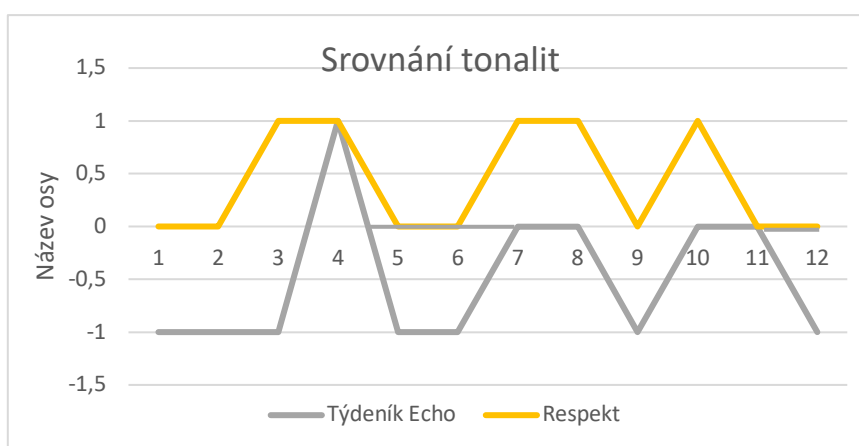
Poslední hypotéza říká, že v čase se budou měnit pouze témata, ne tonalita. Hypotéza vychází z předpokladu, že redakce jsou tvořeny z hlediska socioekonomického zázemí, vzdělání a názorů nepříliš rozmanitou skupinou lidí. Stejně tak se očekává, že čtenáři si volí médium na základě zájmů, politických přesvědčení a životních postojů. Tyto charakteristiky jsou časově stálé. Tudíž jsme nepředpokládali, že by ve sledovaném období došlo k výraznějším změnám.

V naší analýze jsme proti sobě postavili konzervativní Echo a liberální Respekt. Naše hypotéza o převažující tonalitě každého z médií se potvrdila. V Respektu převažovaly neutrální texty, zato Echo se vůči aktuálním trendům více vymezovalo a častěji s nimi polemizovalo.

Ani v jednom periodiku ale tonalita nebyla neměnná, vždy oscilovala mezi jednou vyhraněnou stranou a neutrálním názorovým středem. Jedinou výjimkou byl duben v Echu, který spadl do klimaticky příznivé sekce – tehdy ale vyšel pouze jediný relevantní článek. Tento výkyv tudíž není zastoupen dostatečně reprezentativně, aby mohl být zobecněn. Hypotéza tedy platí.

Je zajímavé, že výkyvy v tonalitě obou médií se navzájem kopírují. Každé začíná ve své dominantní tonalitě a během roku dojde k pěti vzájemným průnikům tonalit obou časopisů.

Nejprve v dubnu, kdy oba vykazují pozitivní vyznění, následuje shodný pokles k v Respektu neutrální a u Echa neutrální a zároveň negativní tonalitě, v níž setrvávají do dalšího měsíce. Následuje dvouměsíční výkyv směrem „nahoru“ (tedy negativní Echo přechází na neutrální tón a Respekt dává přednost pozitivnímu vyznění), měsíční výkyv do dominantního pojetí a ke konci roku průnik v listopadu a částečně také v prosinci, kdy má Echo shodný počet negativních a neutrálních textů.

Graf č. 19: Srovnání časového vývoje tonality obou týdeníků.

4. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem jsou v týdenících Respekt a Echo zobrazována environmentální témata. Pro jeho dosažení bylo stanoveno šest vedlejších výzkumných otázek a devět hypotéz. Všechny otázky se podařilo zodpovědět, ale ne všechny hypotézy byly potvrzeny. Přesto se domníváme, že jsme analýzou získali dostatečné množství dat na to, abychom mohli cíl považovat za splněný.

Výzkum prokázal, že životní prostředí je relevantní a pravidelně zmiňované téma. Za sledovanou dobu bylo analyzováno 201 textů, což vychází průměrně dva články na výtisk. Z hlediska rozsahu dostávala ekologie větší prostor na stránkách Echa než je průměr jednoho článku. V Respektu byl menší rozsah textu vykompenzován větším počtem relevantních příspěvků, zastoupením tématu napříč všemi rubrikami a také výskytem textů obsahujících některé z námi zvolených klíčových slov v naprosté většině vydání.

Rovněž se nám potvrdil předpoklad, že Echo bude o environmentální problematice psát více skepticky, tedy v opozici vůči převažujícímu vědeckému přesvědčení reprezentovanému Mezivládním panelem pro klima nebo chystaným krokům na podporu změny klimatu (zde hlavně vůči elektromobilům a stávkám Fridays for Future).

Naopak jsme vyvrátili předpokládanou dominantní pozici vědců jako zdrojů informací. Nejzmiňovanějšími byly politické subjekty (konkrétně Evropská unie a Andrej Babiš). Zajímavé rovněž bylo, že polovina příspěvků v obou médiích byla bez citace.

Získaná data dále ukázala, že Týdeník Echo se nejméně zajímá o problematiku biodiverzity. Naopak největší zájem projevil o oblasti dopravy a středoškolských stávek spojených se Švédkou Gretou Thunberg. V Respektu bylo složení opačné. Nejčastěji byla zmiňována kategorie jiné, hned za ní kultura spolu s odpady a znečištěním. Nejméně zmiňovaná byla doprava a Pátky za klima.

Hypotézou, kterou analýza rovněž vyvrátila, byl předpoklad, že v týdenících bude převažovat epizodické rámcování. Data ukázala, že jeho zastoupení nebylo ani třetinové. Z toho se dá usuzovat, že média pokrývají environmentální tematiku v celé své šířce na národní i mezinárodní úrovni. S tím souvisí i častější odkazování ke zmiňovaným subjektům pomocí obecných pojmů (politici, vědci, lidé). Na základě Iyengarovy analýzy (1990) a převažujícího tematického rámce můžeme dále předpokládat, že příjemci budou odpovědnost připisovat právě vládám a firmám, ne konkrétním jednotlivcům.

Potvrdil se také náš předpoklad, že – stejně jako u Nováka (2010) – budou i v našem vzorku převládat ztvárnění událostí nad dlouhodobými procesy. Tento trend vychází z časového tlaku na novináře, nižšímu nároku na odborné znalosti i zájmu čtenářů o kratší a nepřiliš komplikované texty. Každé médium se navíc snaží zaplnit svou agendu aktuálním obsahem a tomuto požadavku je snazší dostát právě akcentováním probíhajících událostí.

Poslední hypotéza, kterou jsme si stanovili, sledovala proměnu tonality. Analýza ukázala, že tonalita se příliš nemění, pouze osciluje mezi neutrálním středem a jedním z extrémů – v Respektu s klimaticky pozitivním tónem a v Echu naopak se skeptickým. Zajímavé na těchto výkyvech ovšem je, že se v čase vzájemně kopírují.

Témata spjatá s životním prostředím jsou pro mediální agendu zcela jistě relevantní. Námi sledované proměnné mají velký potenciál pro další výzkum. Vhodnou možností by bylo rozšířit metodiku a využít diskurzivní analýzu. Další možností by zapojit do zkoumání i příjemce mediálních sdělení. Na základě našich dat a zmíněné literatury můžeme účinky rámcování na čtenáře pouze předpokládat. Pomocí vhodně nastaveného dotazníkového šetření bychom však získali relevantní data pro jejich ověření.

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet vydaných článků s environmentální tematikou v Týdeníku Echo za rok 2019.

Graf č. 2: Četnost výskytu dílčích environmentálních témat v Týdeníku Echo.

Graf č. 3: Změny tonality článků vydaných v Týdeníku Echo během roku 2019.

Graf č. 4: Rozložení tonality v souboru analyzovaných textů Týdeníku Echo.

Graf č. 5: V souboru textů převažovalo tematické rámcování.

Graf č. 6: Podíl mezi mediálním pokrytí událostí a dlouhodobých procesů.

Graf č. 7: Emoční rámcování v Týdeníku Echo.

Graf č. 8: Zastoupení jednotlivých typů zmiňovaných subjektů.

Graf č. 9: Zastoupení citovaných zdrojů v Týdeníku Echo.

Graf č. 10: Počet vydaných článků s environmentální tematikou v Respektu za rok 2019.

Graf č. 11: Četnost výskytu dílčích environmentálních témat v Týdeníku Echo.

Graf č. 12: Rozložení tonality v souboru analyzovaných textů v Respektu.

Graf č. 13: Změny tonality článků vydaných v Respektu během roku 2019.

Graf č. 14: V Respektu převažovalo tematické rámcování.

Graf č. 15: Podíl mezi mediálním pokrytí událostí a dlouhodobých procesů.

Graf č. 16: Emoční rámcování v Respektu.

Graf č. 17: Zastoupení jednotlivých typů zmiňovaných subjektů.

Graf č. 18: Zastoupení citovaných zdrojů v Respektu.

Graf č. 19: Srovnání časového vývoje tonality obou týdeníků.

Seznam použité literatury

BOYKOFF, M., ROBERTS, J. (2007). Media Coverage of Climate Change: Current Trends, Strengths, Weaknesses. *Human Development Occasional Papers (1992-2007)*, HDOCPA-2007-03, Human Development Report Office (HDRO), United Nations Development Programme (UNDP).

BOYKOFF, Max. (2010) Indian media representation of climate change in a threatened journalistic ecosystem. *Climate Change*, 99, s. 21.

BOYKOFF, Max. (2008) The reals swindle. *Nature Climate Change* 1, s. 31–32.

BOYKOFF, Max. (2013) Public enemy no. 1? Understanding media representation of outlier views on climate change. *American Behavioral Scientist* 57. s. 796–817

BOYKOFF, Max – BOYKOFF, Jules. (2004) Balance as bias: Global warming and the US prestige press. *Global Environmental Change* 14(2). s. 125–136.

Climate Change and Land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems. Ženeva: IPCC, 2019.

CORBETT, Julia. (2006) *Communicating Nature*. Washington: Island Press. ISBN 1-59726-067-3

Crippa, M., Guizzardi, D., Muntean, M., Schaaf, E., Solazzo, E., Monforti-Ferrario, F., Olivier, J.G.J., Vignati, E. (2020) Fossil CO₂ emissions of all world countries - 2020 Report. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie. ISBN 978-92-76-21515-8.
<https://edgar.jrc.ec.europa.eu>

ENTMAN, Robert. (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43 (4). s. 51–58.

GOFFMAN, Ervin. (1974) *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Harmondsworth: Penguin Books.

HANNIGAN, John. (2006) *Environmental Sociology*. Second edition. London: Routledge. ISBN 9-78-0-415-35513-1.

HANSEN, Anders. (1991) The Media nad the Social Construction of th e Environment. *Media, Culture and Society*, r. 13, č. 1.

HANZLOVÁ, Radka. (2019) Česká veřejnost o stávkách za klima – říjen 2019. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR.

HANZLOVÁ, Radka. (2019) Hodnocení stavu životního prostředí – květen 2019. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR.

HMIELOWSKI, Jay – FELDMAN, Lauren – MYERS, Teresa – LEISEROWITZ, Anthony. (2014) An Attack on Science? Media Use, Trust in Scientists, and Perceptions of Global Warming. *Public Understanding of Science* 23(7). s. 866–883

HOFFMAN, Andrew. (2017) Jak kultura utváří diskusi o klimatické změně. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8711-8.

HOFFMAN, Andrew. (2011) Talking past each other? Cultural framing of skeptical and convinced logics in the climate change debate. *Organization and Environment* 24(1). s. 3–33.

HONC, Martin. (2020) Mediální pokrytí Fridays for Future. Praha. Diplomová práce na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Jan Miessler.

IYENGAR, Shanto. (1990) Framing Responsibility for Political Issues: The Case of Poverty. *Political Behavior*, vol. 12, no. 1.

JÍLEK, Viktor. (2009) Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

KAHAN, Dan. (2010) Fixing the communications failure. *Nature* 463(21), s. 296–297.

KALVAS, František – VÁNĚ, Jan – ŠTÍPKOVÁ, Martina – KREIDL, Martin. (2012) Rámcování a nastolování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci. *Sociologický časopis*, č. 48, s. 3–37.

KASPERSON, Roger – SLOVIC, Paul – PIDGEON, Nick. (2003) The social amplification of risk: Assessing fifteen years of research and theory. In *The Social Implication of Risk*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0-521-81728-5

LECHELER, Sophie – DE VREESE, Claes – SLOTHUUS, Rune. (2009) Issue Importance as a Moderator of Framing Effects. *Communication Research*, vol. 36, no. 3, s. 400–425.

LECHER, Sophie – BOS, Linda – VLIEGENTHART, Rens. (2015) The Mediating Role of Emotions: News Framing Effects on Opinions about Immigration. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, vol. 92, no. 4, s. 16.

LEISEROWITZ, Anthony – MAIBACH, Edward – ROSENTHAL, Seth – KOTCHER, John – BERGQUIST, Parrish – BALLEW, Matthew – GOLDBERG, Matthew – GUSTAFSON,

Abel. (2019) Climate change in the American mind: November 2019. New Haven: Yale Program on Climate Change Communication.

LEISEROWITZ, Anthony – MAIBACH, Edward – ROSER-RENOUF, C. – FEINBERG, G. – HOWE, P. (2013) Climate Change in the American Mind: Americans Global Warming Beliefs and Attitudes in April. Yale University, George Mason University: Yale Project on Climate Change Communication.

LEISEROWITZ, Anthony – MAIBACH, Edward – ROSER-RENOUF, Connie – SMITH, Nicolas. (2013) Climategate, Public Opinion, and the Loss of Trust. *American Behavioral Scientist* 57(6), s. 820.

LOMBORG, Bjørn. (2008) *Zchlad'te hlavy*. Praha: Dokořán, s. 194. ISBN 978-80-7363-188-8

MCQUAIL, Denis. (2009) *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-574-5.

Media Projekt 2021. Unie vydavatelů. dostupné z:

http://www.unievydavatelu.cz/gallery/files/TZMP3_a%204_Q2020.pdf (cit. 24. 4. 2021)

NABI, Robin – GUSTAFSON, Abel – JENSEN, Risa. (2018) Framing Climate Change: Exploring the Role of Emotion in Generating Advocacy Behavior. *Science Communication*, 00(0), s 1–27.

NEWELL, Peter. (2008) Civil Society, Corporate Accountability and the Politics of Climate Change. *Global Environmental Politics* 8:3.

NOVÁK, Arnošt. (2009) *Zpravodajské pokrytí environmentální tematiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. *Kultura – média – komunikace*. s. 203–227. ISSN 1804-0365.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. (2014) *Výzkum médií*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3568-9.

SCHERER, Helmut. (2011) *Úvod do metody obsahové analýzy*. In: SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-7395-515-1.

SCHMIDT, Andreas – IVANOVA, Ana – SCHÄFER, Mike. (2013) Media attention for climate change around the world: A comparative analysis of newspaper coverage in 27 countries. *Global Environmental Change*, ročník 23, č. 5, s. 1233-1248.

SMITH, Nicolas – LEISEROWITZ, Anthony. (2014) The Role of Emotion in Global Warming Policy Support and Opposition. *Risk Analysis*, vol. 34, no. 5, s. 943.

ŠKODOVÁ, Markéta – ČERVENKA, Jan – NEČAS, Vlastimil – KALVAS, František – TABERY, Paulína – TRAMPOTA, Tomáš. (2008) Agenda-setting: teoretické přístupy. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 978-80-7330-151-4.

TRAMPOTA, Tomáš – VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. (2010) Metody výzkumu médií. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-683-4.

TVERSKY, Amos – KAHNEMAN, Daniel. (1981) The Framing of Decisions and the Psychology of Choice. Science, vol. 211, s. 453–458. ISSN 1095-9203.

VIDOMUS, Petr. (2018) Oteplí se a bude líp: Česká klimaskepe v čase globálních rizik. Praha: Sociologické nakladatelství Slon. s. 14. ISBN 978-80-7419-258-6.